

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ויחי תשפ"ד

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: gagedank@gmail.com

יכתבו את זה בריש גלי, לא יסכים זבולון לחתום על ההסכם, או שמא אין הבעה"ב מבינים לשון ארמית, לכן גילו את האמת רק בתרגום אונקלוס.

(הגרמ"י רייזמן)
וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד (מט, טו) ידועה השאלה, שאם ראה שהמנוחה כי טוב וכו' למה א"כ – ויט שכמו לסבול?

בספר "שיח שרפי קודש" מביא לתרץ בשם הרה"ק הר"ר בונים מפרשיסחא זצ"ל: אם רוצה אדם שיהי' לו מנוחה, ירגיל את עצמו לסבול כל דבר הבא עליו, ואיך שיהי' - ישוה בעיניו. אז יהי' לו מנוחה תמיד. וזה הכוונה וירא מנוחה כי טוב, דוקא לכן הט את שכמו לסבול כל דבר ולהתאזר במדת הסבלנות שתמיד יהיה במנוחה.

בספר "טעמא דקרא" להגר"ח קנייבסקי, מביא בשם החזון איש: עני שאינו מכיר בתאוות העולם הזה - אין כ"כ רבותא אם יושב ולומד. עיקר החכמה היא אצל אחד שידוע ומכיר בפיתויי העוה"ז ואעפ"כ יושב ולומד. וזה שאמר הכתוב ושבח את יששכר שאע"פ שראה מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה - אעפ"כ ויט שכמו לסבול. וזוהי אכן גדולה מיוחדת.

בספר "לב שלום" מובא: פירוש הדבר: שהאדם צריך למסור את כל מה שיש לו עבור כבודו יתברך, וכשמוסרים דבר למען כבוד ה' צריך ליתן מן המובהר, כדכתיב "כל חלב לה" ולכן, ישכר שרואה "מנוחה כי טוב", רואה ומתבונן בטוב המנוחה, כמה כל אנשי תבל בכל הדורות כל שאיפת חיייהם וכל מעשיהם ומרצם ורדיפתם אחרי הכסף, הוא הכל כדי שיבואו בסוף למנוחה קצת, והרי זה "חלב" ההנאה שבאדם, ומעתה "ויט שכמו לסבול" - נתן למנוחה זו לכבוד ה' יתברך, לעמול בתורה יומם ולילה, כחמור גרם הרובץ רק בין המשפתיים, וכדאמרו (סוף ברכות) ת"ח אין להם מנוחה בעוה"ז, ולפיכך, מתוך עמל ומסירות כזו, "ומבני ישכר יודעי בינה לעיתים" (דה"א יב).

פירוש זה, אמר הרב אשלג ז"ל לפני החזון"א, והחזון"א התפעל מאוד מזה, והיה אומר כמה וכמה פעמים במשך היום את הפירוש הזה בשמו, לכל מי שנכנס אליו!

ושמעתי סיפור נפלא על האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצ"ל שהיה לו תפילין שהיו חשובים לו, כי ירושה היה לו מאבותיו, וגם שהיו אלו התפילין מכתבו של הסופר הרה"ק רבי משה מפשווערסק ז"ע, ופעם אחת ראו איך שאיש פשוט עומד ומניח את התפילין האלו, ושאלו אותו לפרש הדבר, מאין בא לו התפילין האלו, וענה, שהוא נכנס אל הרבי ואמר לו, מאחר שאין לו תפילין, האם יוכל להלוות לו תפילין, והאדמו"ר זצ"ל נתן לו את התפילין האלו, כדי להניחם, ונכנסו החסידים אל האדמו"ר ושאלו לפרש הדבר הלא האדמו"ר בעצמו אינו מניח את התפילין כי אם בערב יום הקדוש, ומפני מה ראה לתת לאותו יהודי דוקא את התפילין היקרות, ענה ואמר בפשטות, הלא נאמר "כל חלב לה".

בספר "זרע יצחק" מבאר על פי משל: אדם שעובד כמה ימים בשבוע, ויודע שעל כל עבודה שעובד יקבל שכר הרבה מבעל הבית, ואחר כך גם ימי חופשה, אך העבודה עצמה היא קשה ומפרכת, ואומר בלבו, עם כל זה אעבוד כמה שאני יכול, שהרי היום שלמחרת הוא יום חופשה ואנוח טוב מכל העמל, לכך כדאי לי לנצל היום ולעבוד הגם שזה קשה מאוד.

והנמשל: בכדי לזכות לעולם הבא יש להתייגע בעולם הזה הרבה בתורה במצוות ולהתגבר על היצר הרע ולפוסם צערא אגרא, והיצר מפתה האדם שלא כדאי לטרוח ולהתייגע מידי, ויש לנוח קצת ולזה יש לומר לו שבכדי לזכות לעולם הבא אשר נאמר עליו עין לא ראתה אלקים וזולתך יש להתייגע בעולם הזה וכדברי הכתוב אדם לעמל יולד היינו בכדי שיזכה לעולם הבא ואז נחים ומתענגים תענוג שאין כמוהו, וזהו מה שאמר כאן, יששכר שהוא סמל של בן תורה הוא רואה שבעולם הבא המנוחה היא טובה כי יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה ואת הארץ כי נעמה וידוע שארץ זה משל לעולם הבא שנקרא ארץ החיים וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' תשובה והיא נעמה, ולכך מטה שכמו בעולם הזה לסבול ולעבוד.

ומהו ההמשך של "ויהי למס עובד"?

בספר "ציוני תורה" מבאר עפ"י הגמרא (שבת קד, א) "מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים", והנה מ' וס' זה אותיות "סם", ובגמרא איתא (יומא עב, ב) "אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב "וזאת התורה אשר שם' משה" זכה -

ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה (מח, ב)
יש לפרש על פי רמז, דהנה חז"ל אמרו במס' נדרים (דף ל"ט) "המבקר את החולה נוטל אחד מששים מחליו", וזהו דוקא באם המבקר הינו 'בן גילו' (בן מזלו) של החולה ע"ש, וידוע שיוסף היה בן גילו של יעקב כדאיתא במדרש הובא ברש"י בפ' וישב על הפסוק כי בן זקונים הוא לו שכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף.

והנה מלת הנה בגימטריא ס', ומלת המט"ה בגימטריא נ"ט, וזהו שאמר: הנה"ה בנך יוסף בא אליך לבקר אותך, והוא יטול אחד מששים מחוליק, כי בכל בני יעקב לא היה אחד בן גילו, רק יוסף, לכן ויתחזק ישראל מעצמו על ידי שנחסר לו אחד מששים מחליו. וישב על המטה המט"ה גימטריא נ"ט ששאריו לו רק נ"ט חלקים מחליו.

ועתה שני בנך הנולדים לך בארץ מצרים עד בואי אליך וגו'. (מח, ה).
יש כאן שני שאלות: א. מדוע רק אלו שנולדו לפני שיעקב הגיע זכו להימנות בכלל השבטים. מדוע רק יוסף זכה לכך ולא שאר השבטים?

מבאר בספר "תורת משה נתן" רעיון נפלא ביותר: אדם שמסתובב ליד אדם גדול, הריהו הוא מחובר אליו. לעומת זה אדם שנמצא בריחוק מהצדיק ומתגעגע ויש לו כיסופים אליו - דבוק אליו הרבה יותר מזה שנמצא על ידו. הוא לא הזמן חושב עליו, זה בלי גבולות כלל. עד כדי כך שזה שנמצא בריחוק באופן פיזי נהיה ממש אחד עם האדם הגדול שהרי כל כולו דבוק בו. בזה מובן הטיב: יוסף הצדיק, באותם השנים שהיה במצרים היו לו ועגועים עזים אל יעקב אבינו עד שנהיה כבחינת יעקב עצמו מרוב שהיה דבוק בו, ולכן הבנים שנולדו לו באותה התקופה זכו להיות כשבטים עצמם שהרי נולדו מ"יעקב עצמו", אבל אותם הילדים שנולדו אחרי שיעקב כבר הגיע למצרים שאז כבר יוסף לא היה בבחינת הדבקות הגבוהה ביעקב - כבר לא יכולים להיקרא שבטים שהרי הם רק נכדים של יעקב. אותו הדבר שאר השבטים, שהסתובבו ליד יעקב - ולדו נכדים ליעקב ולא בנים ליעקב.

יששכר חמור גרם'
תרגם אונקלוס: "יששכר עתיר בנכסין ואחסנתיה בין תחומיא". וצ"ע שאם הוא עשיר בנכסין מה לו לבקש טובות מאחיו זבולון, הרי כל העסק של יששכר וזבולון הוא כיון שאין לו פרנסה וכדי שיוכל ללמוד בהשקט ובטחה, אחיו מפרנסו ומקבל חלקו בזכות התורה שאחיו לומד, כמו שעשה 'שמעון אחי עזריה', כמבואר בסדר הדורות שעזריה היה תומך את אחיו ר' שמעון, ובזכות זה זכה להוליד בנו רבי אלעזר בן עזריה, וכן הרמב"ם עם אחיו רבי דוד ועוד, אך רבי אפרים זלמן מרגליות לא הוצרך לשותפות עם זבולון, וכן רבי מנחם זמבא ז"ד, שהקב"ה השפיע עליהם שפע פרנסה לבדם, וזכו לשני שולחנות, וא"כ מה להם לעשות הסכם עם זבולון. וא"כ אם היה יששכר עתיר בנכסין מה לו לעשות הסכם עם זבולון?

וכתב ה'ויגד יעקב' מפאפא אחיו של ה'קרן לדוד' מסאטמר, ע"פ מה שמסופר בספר 'משכיל אל דל' רבי הלל ליכטנשטיין שהוא למד בשיבת החת"ס בפרשבורג, בישיבה לא נתנו סעודות לתלמידים אלא היו אוכלים 'מים' אצל בעלי בתים, פעם אחת איחר בתלמודו ובא בסוף הסעודה לבעל הבית, כשהגיע בשעה מאוחרת כעס עליו בעה"ב על שאיחר, האם תרצה שנתחיל את הסעודה עוד פעם בשבילך. רבי הלל היה איש אמיתי ותקיף, וענה לבעה"ב, 'הקב"ה ברא אותך ואותי, וברא את הפרנסה שלי ואת הפרנסה שלך, כיון שראה הקב"ה שחשקה נפשי בתורה חס עלי שלא אצטרך להתעסק עם פרנסתי, והכניס את חלקי אצלך, שאבא לקחת את מזוני מבייתך, ולזאת נתנו לך זכיה שיהיה לך חלק בתורתך, ודע לך שמה שאני אוכל הוא שלי, ואין לך רשות לכעוס עלי כלל, אני לא אוכל אצלך, אתה אוכל אצלי'...

ועפ"ז מבאר הויגד יעקב דברי התרגום 'יששכר עתיר בנכסין' שלא יבא זבולון לצעוק עליו על שהוא מאחר, כי השפע הוא שלי, יששכר עתיר בנכסין, בפסוק אינו כתוב מפורש, אלא שהתרגום מספר את הנוסח של רבי הלל ליכטנשטיין, גם זה מטיני, אלא שזה לא כתוב בפסוק ממש, שזבולון לא היה יכול לבלוע את זה, אך בתרגום כתוב האמת הזה שיששכר הוא מלינוג גדול, אדרבה זבולון צריך טובה מיששכר שירחם עליו ויחתום לו על ההסכם. אלא שאם

נעשית לו סם חיים, לא זכה, נעשית לו סם המוות", דהיינו שהתורה נקראת "סם", וזה הרמז שמי' וס' וכו' בנס היו עומדים שמי שדבוק בתורה מתקיים ע"י הנס ואינו צריך לעמול לפרנסתו, וכמאמר חז"ל "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ".

לפי"ז אמר הכתוב "ויט שכמו לסבול" שקיבל על עצמו עול תורה, אם כן ויהי למ"ס עובד" שנעשה לו דרך נס העבודה שלו כיון שמעבירין ממנו עול דרך ארץ.

ידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר: אבי השביעני לאמר וכו' ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה (ג, ד ה)

למה נצרך יוסף לשלוח שליחים לפרעה לבקש לצאת ממצרים? וכי אינו יכול לגשת בעצמו לדבר עימו?

מתרץ הגר"ח קנייבסקי בספרו "טעמא דקרא" בשם אביו וצ"ל, שיוסף ידע שכיוון שיאמר לפרעה שברצונו לצאת ממצרים יאמר לו פרעה שאינו יכול לעזוב כי אין מי שימלא את מקומו, ואם יוסף יעזוב את ההנהגה אפי' לתקופה קצרה, יחרב ויתמוטט כל הנהגת המדינה, כי הוא אינו יכול לכלכל לבדו את מצרים. לכן התחכם יוסף, ושלח את אנשי בית פרעה שידברו עם פרעה בשליחותו, ולהם, יתבייש פרעה לומר שכל ההנהגה תלויה אך ורק ביוסף, ועל כרחו יסכים לשלחו ממצרים...

(טעמא דקרא)
לאחר שיעקב נפטר לבית עולמו, שולח יוסף הצדיק לפרעה, ואומר לו כן :
(ג, ה) אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה
מה זה בקברי אשר כריתי לי?

מביא רש"י שלושה פירושים - אשר כריתי לי. כפשוטו כמו (שמות כא לג) כי יכרה איש. ומדרשו עוד מתישב על הלשון, כמו אשר קניתי. אמר רבי עקיבא כשהלכתי לכרכי הים היו קורין למכירה כירה, ועוד מדרשו לשון כרי, דגור, שנטל יעקב כל כסף וזהב שהביא מבית לבן ועשה אותו כרי, ואמר לעשו טול זה בשביל חלקך במערה.

מקור הדברים, בשתי מקומות בתנחומא - אחד בפרשת השבוע, ואחד בתנחומא ישן, בפרשת וישלח.

אומר המדרש {תנחומא, פרשת ויחי, אות ו} - ושכנתי עם אבתי. אמר לו: באיזה מקום. אמר לו: בקברי אשר כריתי. וכי חופר קברות היה יעקב. אלא ללמדך, כשמת יצחק, אמר יעקב, אפשו שיקבר עשו הרשע בקברות צדיקים. מה עשה. הביא כל כספו וזהו ועשה מהן כרי. אמר לעשו, מה אתה מבקש הכרי הזה או הקבר הזה. נטל עשו את הכרי, ויעקב נטל אותה מערה.

אז ממילא, זאת היתה צורת החלוקה... יעקב לקח את מערת המכפלה, ועשו לקח את הערימה של הכסף.

בא התנחומא ישן, וכותב דבר שהוא פלא מופלא, שלא רק את הזהב והכסף שהיה ליעקב אבינו, הוא שילם עבור מערת המכפלה, אלא אומר המדרש - ברגע שבא יעקב אבינו מארם נהרים, והביא איתו את כל מה שעמל אצל לבן, את הכל הוא מכר, ונתן את כל הכסף לערימה של זהב, ואמר לעשו יש לך חלק במערת המכפלה, מה רצונך... להיקבר שם, או את ערימת הכסף? התחיל עשו אומר, לשם מה אני צריך את המערה הזאת, לפיכך לקח את כל ערימת הכסף.

יוצא, שיעקב אבינו שילם את כל הונו, מכל השנים שהיה אצל לבן, עבור חלקו של עשו במערת המכפלה.

בא הבאר יוסף, לר' יוסף סלנט, ואומר - אני רוצה לומר לך, למה שילם יעקב אבינו את כל הונו, בשביל חלק במערת המכפלה. אמר יעקב אבינו אין נכסי חו"ל שווים לי, משום שבחול"ל עשיתי כסף, אבל הפסדתי שתי מצוות, ולא שווה כל הכסף, בעבור איבוד שתי מצוות!

איזה שתי מצוות הוא איבד?

כתוב בפסוק {לב, ח} ויירא יעקב מאד ויצר לו ...
שואלים חז"ל - ממה פחד יעקב אבינו? הרי אמר לו הקב"ה שישמור אותו!
אומרים חז"ל - יעקב חשש משתי מצוות שאין לו - מצוות ישוב ארץ ישראל, וכיבוד אב ואם.

אמר יעקב - 22 שנה לא שירת את אבי ... עשו כן, והוא גם גר בארץ ישראל... שתי המצוות האלה בידיים שלו, לי אין אותם ... איך אני אכפר על זה? אם עכשיו אני לוקח את כל הכסף הזה, שהרווחתי בחו"ל, אבל איבדתי בשבילו שתי מצוות... אני מוכן לתת את כל הכסף שעשיתי בחו"ל, כדי לזכות למצוות האלה!

איך הוא יזכה לשתי המצוות האלה?
אומר הבאר יוסף - פשוט מאוד, אם הוא נותן את כל הכסף הזה לעשו, אבל הוא מקבל חלק בארץ ישראל, וגם חלקה ליד אבא שלו... אז הוא זוכה לשתי דברים, גם לכיבוד אב ואם, וגם זוכה לישוב ארץ ישראל... שבשביל חלקה קטנה בארץ ישראל, הוא מוכן לשלם את כל הונו.

זה מראה, כמה יקרה עבורו, ארץ ישראל... ואם עשו מוכן למכור, בשביל כמה לירות, את חלקו בארץ ישראל, סימן שהוא לא מעריך, לא את ארץ ישראל ולא את אביו.

(ברוך שאמר)

אם ככה, עכשיו תבין טוב מאוד, למה היה מוכן יעקב אבינו, לשלם הון עתק, עבור הנחלה בארץ ישראל, מחד גיסא, כדי לכפר על זה שהוא לא ישב בארץ ישראל, והדבר הנוסף, משום שהוא לא כיבד את אביו.

רציתי להוסיף על זה, דבר שסיפר לי פעם יהודי, שהיה עד למעשה :
הוא סיפר, שפעם לפני ארבעים שנה, היה הכנסת ספר תורה, בישיבת פוניבז', והתהלכה עם ספר התורה הגיעה להיכל הישיבה, ואיך שהגיעה לשם, דפקו בחדרו של המשגיח, ר' יחזקאל לוינשטיין - 'כבוד הרב, התהלכה הגיעה, ביקשת נודיע לכבודו...' ...

כשהגיעו למדרגות הישיבה, רקדו ושרו את השיר {תהילים קיט, עב} טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף... טוב לי... טוב לי... תורת פיך... ומעגלים מעגלים סערו מסביב לישיבה, בריקודים סוערים...

הגיע ר' יחזקאל לוינשטיין, וראה איך הבחורים ורקדים בשמחה, ואז פלט מפיו - שקרנים...שקרנים... טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף?! לפחות אל תשקרו כשאתם שרים...

ניגש אליו בחור, שהיה אברך, קרא לו ר' ברוך פינס, חתנו של ר' דוד פוברסקי וצ"ל, ואמר לו - אני לא חולק עליך, מה שאתה אומר, זה קדש קדשים, אבל אני רוצה לומר לך פשוט בפסוק - דוד המלך צודק, וגם הבחורים צודקים במה שהם אומרים... זה נכון מה שהמשגיח אומר, שאם מישוהו יגש לבחור, ויגיד לו "כבודו, ואולי אתה מוכן לסחוב את החבילה, אני אתן לך מאה שקל?" הוא ילך ויעזור... יקח מאה שקל... אבל כבוד הרב, אם בחור למד משמונה בבוקר, ועד שבע בערב בהתלהבות... ובא אליו מישוהו אחרי הסדר, ואומר לו "תשמע, ראיתי איך אתה לומד... אני מוכן לתת לך 5000 ₪, על כל שעה שאתה לומד, תקבל 1000 ₪, ותמכור לי את הזכויות של הלימוד שלך, אני צריך את הזכויות האלה, אתה מוכן למכור???"

אמר לו ר' ברוך פינס - אני אומר לרב, אף אחד לא ימכור! למה?! כי טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף!!!
אמר לו ר' יחזקאל לוינשטיין -אתה צודק! עכשיו תתחילו לשיר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף!

למדנו מכאן :
עשו, כיבד את אבא שלו, עשו אהב את ארץ ישראל... אבל בשביל כמה לירות, הוא זרק את המצוות! אלו מצוות שהוא כבר קיים אותם, והיה מוכן למכור אותם...

מה עשה יעקב אבינו?

מסר את כל הונו, כדי לקנות בחזרה, כיבוד אב ואם וישוב ארץ ישראל. אם כך למדנו, מה עשה כאן יעקב אבינו, עפ"י ביאורו הנפלא, של הבאר יוסף, לר' יוסף מסלנט.

שואל הספר אזנים לתורה - כאשר יעקב אבינו מצווה את ילדיו, לקחת אותם לקבורה בארץ ישראל, מה הוא אומר?

{מט, כט} ויצו אותם ויאמר אלהם אני נאסף אל עמי קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי: {ל} במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרון החתי לאחזת קבר: {לא} שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה.

יעקב אבינו לא מזכיר אפילו פעם אחת בקברי אשר כריתי לי... איפה זה מוזכר???

כשיוסף מדבר עם פרעה, הוא לא מזכיר לו, ש'אבא אמר לקבור אותי, בנחל אבותי...' מה הוא אומר לו?

(ג, ה) אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי...
שואל האזנים לתורה - למה כשהוא מדבר עם הבנים שלו, הוא לא מזכיר בקברי אשר כריתי לי, ואילו כשהוא מדבר עם פרעה, הוא מזכיר?

ואומר תשובה נפלאה - את הבנים, לא מעניין כמה אבא שילם על זה... אלא מה שמעניין אותם, זה להביא את אבא לקבורה, בנחלת אבותי... "שם רבותי קבורים, תקבור אותי שם"...

אם תגיד לפרעה, שאבא ציוה לקבור אותי ליד אביו... הוא יגיד 'שבביל מה לקבור אותי ליד אבא שלו, מה הם אוכלים צהריים ביחד?!' ...

אבל אם תגיד לפרעה - תשמע, הוא שילם על זה מיליונים .... "אהה, מיליונים?! עכשיו שווה לקחת אותו לקבורה שם"...

לכל אחד, צריך לדבר איתו בשפה שלו... לילדים של יעקב, הוא לא אומר בקברי אשר כריתי לי, אלא קברו אתי אל אבתי... לפרעה, מדברים בשפה אחרת לגמרי - בקברי אשר כריתי לי.

אומר הספר באר בשדה דבר נפלא ביותר - בקברי אשר כריתי לי. אמר יוסף לפרעה, תדע לך, אבא לקח את כל הכסף שהוא עשה בחו"ל, ומכר אותו, כדי לקנות חלקה במערת המכפלה. זה מראה, שאין נכסי חו"ל, שווים בעיניו כלום. אם נכסי חו"ל לא שווים בעיניו כלום, אז איך אתה רוצה לקבור אותו בחו"ל?!

אם את הכסף של חו"ל הוא לא רוצה, אז בוודאי שגם לא להיקבר שם! לכן תבין, למה הוא אומר לו בקברי אשר כריתי לי, שכך הוא מנסה לשכנע אותו, למה לא כדאי להיקבר כאן...

פעם שמעתי הסבר לברכה של "ידיגו" לרוב, לא ממש פשט, אבל זו אמת גדולה:

כששוחטים למשל פרה או תרנגולת, לא תמיד אפשר לאכול אותה, וזאת מחמת תקלה כלשהי שארעה בעת השחיטה, כגון הגרמה, חלדה, עיקור. במקרה כזה דינה של הבהמה שהיא נבילה, ונאלצים למוכרה לערבי ביפו. את כל הבהמה השלימה הזו שהיתה שוה תרפ"ט אלפים, מוכרים במחיר מוזל לנכרי. הבהמה אמנם היתה טהורה, נכון, אבל בשחיטה היה פנצ'ר ושוב אינה ראויה לאכילת יהודי.

בשעה טובה ומוצלחת השוחט שחט את הבהמה והכל בסדר, חלק, גלאט. אפשר לאכול אותה? עדיין לא. הבהמה צריכה לעבור בדיקה. בדיקה חיצונית ובדיקה פנימית. מממשים, ואם מצאו משהו – סירכא, זה לא גלאט, לא חלק. שוב מוכרים לערבי ביפו. הבהמה היתה כשרה והשחיטה כשרה, אבל נפסלה בבדיקה.

גם כשהשחיטה והבדיקה עברו בשלום עדיין א"א לאכול עד שיכשירו אותה. ברוך ה' כבר הכשירו את הבשר והכל בסדר, עכשיו צריכים לבשל אותו, ואם בטעות נכנס כף חלבי בן יומו אין פיששים כנגד זה, אוי ואבוי! התבשיל נטרף, וכאן א"א אפילו למוכרו לערבי ביפו, אסור בהנאה! ישר לפח האשפה.

כל זה כששוחטים פרה או תרנגולת. אבל אם לוקחים דג מהמים, צריכים רק לבדוק האם יש לו סימני טהרה – סנפיר וקשקשת. אם כן? אפשר מיד לבשל ולאכול אותו. אין בעיות לא בשחיטה, לא במליחה, לא בבדיקה ואין בו איסור בשר בחלב. אם הדג טהור – הוא טהור עד הסוף, בלי פנצ'רים!

יש ילד שהמלמדים כל כך נהנים ממנו, משתעשעים איתו. כזה פיינער' בוחר'ל, אבל כשהוא גדל קצת והולך לשיבה קטנה, לפתע מגלים שהתחבר שם עם בחור מקולקל, מתחיל להתגלש החוצה, מאבד את הטעם בלימוד. לפעמים קורה שברוך ה' בשיעור א' וב' עדין הבחור במצב של עליה, ובשיעור ג' מתחילה לה התדרדרות.

לפעמים הכל בסדר בישיבה קטנה, אבל בישיבה גדולה מתחילות הצרות... פתאום מתחשק לו מחשבים, ופה ושם...

זו היתה הברכה שבירך יעקב את יוסף – "ידיגו לרוב", שצאצאיו יהיו כמו הדגים, שסימני הטהרה שלהם הינם תמידיים, הם נשארים טהורים עד הסוף, וכך גם הצאצאים לעולם לא יתדרדרו, וישארו בקדושתם לאורך ימים.

(יחי ראובן)

ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמור ישמך אלקים כאפרים וכמנשה (מח, כ).

כתב רש"י: הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו "ישמך אלקים כאפרים וכמנשה".

מנהג ישראל שההורים מברכים את ילדיהם בערב שבת, ויש הנוהגים רק פעם בשנה, ואומרים "ישמך אלקים כאפרים וכמנשה".

ולכאורה, מנהג זה הוא נגד גמרא מפורשת (מגילה כח, א) שכל פסוק שמושה רבינו לא חילק אותו, אנו לא יכולים לחלקו. כיצד, אם כן, מברכים בחצי פסוק? צריכים היו לומר את הפסוק בשלימותו!

שלמה המלך אומר: "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שוטר ומושל" (משלי ו, 1-2) והכונה שהעצל ילך ויראה שהנמלה אוגרת כמות אוכל לפרק זמן הגדול ממשיך חייה, וזאת על אף שאין לה עולם הבא. ואתה שיש לך עולם הבא, מדוע שלא תאגור לעצמך תורה ומצוות!

הגמרא מספרת שרב משרשיא החליט לבדוק זאת לבדו, הלך ביום קיץ חם כשהנמלים בתוך הקן שלהם, האפילו עם מעילו מעליהן. יצא נמלה אחת החוצה, רב משרשיא תפס אותה וקשר לה חוט אדום. שחרר אותה והיא חזרה לקן, הודיעה לכולם שיש צל, כולן יצאו ואז הסיר רב משרשיא את מעילו, התרגזו הנמלים על אותה נמלה ששיקרה שיש צל בחוץ, התנפלו עליה והרגו אותה. אמר רב משרשיא: באמת אין לה קצין ומושל. שהנה הרגו אותה בלי משפט! אצדק שלמה המלך בדבריו.

שוואלים שם התוספות איך עשה כן רב משרשיא? הרי הגמרא מספרת שרבי יוחנן אמר שיהיו אבני ענק של יהלום בשערי ירושלים, אמר איזה תלמיד לעצמו שודאי זו גוזמא כי מהיכן ימצאו אבנים בגודל כזה? יום אחד הפליג התלמיד בים וראה מלאכי השרת שחוצבים יהלומים גדולים מאוד, שאל אותם עבור מה היהלומים וענו לו שהם בשביל שערי ירושלים לעתיד לבא. חזר אל רבי יוחנן ואמר לו: צדקת בדבריך. אמר לו רבי יוחנן: "ועד עכשיו לא האמנת?" נתן בו את עיניו ועשאו גל של עצמות!

שואל, אם כן, תוספות – אם התלמיד שלא האמין לרבי יוחנן נענש, איך יתכן שרב משרשיא לא האמין לשלמה המלך?!

התוספות מתרץ את השאלה, אבל המהר"ם שיף כתב שאין כאן שאלה כלל! הלא שלמה המלך בעצמו אמר "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם". וזה בדיוק מה שעשה רב משרשיא. הלך אל הנמלה וראה את דרכיה!

גם כאן בפסוק שלנו אומר רש"י שהמילה "לאמור" נראית, לכאורה, מיותרת: ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל **לאמר** ישמך אלקים כאפרים וכמנשה".

ועל זה אומר רש"י: "הבא לברך את בניו יברכם בברכתם ויאמר איש לבנו 'ישמך אלקים כאפרים וכמנשה' כלומר התורה עצמה אמרה בעצמה שהבא

לברך את בניו יאמר" ישמך אלקים כאפרים וכמנשה", ושוב לא שייך כאן הכלל ש'כל פסוק שלא פסקו משהו אנו לא פסקינו'.

(ומתוק האור)

ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו" (נ טו)

הלשון "לו ישטמנו יוסף" לכאורה לא מובן, דנשמע מזה שרצונם הוא שיוסף ינקום בהם, דתיבת "לו" מתפרשת מלשון 'הלואי' כגון "לו יהי כדבריך", וכי רצונם היה שיוסף ינקום בהם אתמהה!?! [עיין ברש"י שפירש "לו ישטמנו" שמא ישטמנו ד"לו" מתחלק לעניינים הרבה וכו' ע"ש].

כתב "בעל הטורים" יש מפרשים לו ישטמנו יוסף הלואי ישטמנו יוסף בלבו ולא יעשה לנו מעשה, ואם חפץ לעשות ישיב לנו "כל" הרעה שגמלנוהו כי מה עשינו לו? גרמנו שנעשה מלך מחמת שמכרנוהו ונתגלגל הדבר שנעשה מלך במצרים כן יעשה לנו עכ"ל. מוכינים הם שיינקום בהם, אבל בתנאי שיעשה להם בדיוק כפי שהם עשו לו שנצמח מהרעה טובה.

מה ענה להם יוסף? "ויאמר אליהם יוסף אל תיראו כי התחת אלוקים אני ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב" (יט כ) ביאר כוונתו שאמר "כי התחת אלהים אני"?

אלא במה "בעל העקידה" והמלבי"ם, אמר יוסף לאחיו "אל תיראו", כיון שאין ביכולתי להתנקם בכם דאפילו אם נאמר שמוטר לי לעשות לכם רעה, אבל לא יותר ממה שאתם עשיתם לי והנה אתם עשיתם לי רעה שגרמה לטובה ואם אני רוצה להתנקם עלי גם כן לעשות רעה שתגרום לכם לטובה אך דבר זה אין ביכולת אדם לעשות רק אלוקים לכן אמר "התחת אלוקים אני" וכן ביאר בספר "פרדס יוסף".

מעשה בנפוליאון בונפרטה קיסר צרפת, שהיה הולך וכובש מדינה אחר מדינה, והנה בעת עומדו להלחם עם מלכות רוסיה, הגיע אל עיר אחת אשר היתה מבוצרת מאד, ולא עלה בידו להבקיע את חומת העיר. על כן בנה עליה מצור סביב והקיף את העיר בחילותיו, אין יוצא ואין בא עד שיכנעו אליו, וכל צבאותיו התחפרו בסיבות העיר וישבו שם ימים רבים.

ויהי כי הקיפו הימים, ואין כל הכנעה, כמה מקציניו פנו בדרישה לנפוליאון לנטוש את המערכה ולשוב אל ביתם. הציע נפוליאון שהוא בכבודו ובעצמו עם מפקד הגדוד יכנסו לעיר בלבוש כפריים חקלאים וירגלו את העיר.

וכן עשו. נפוליאון והמפקד נכנסו לעיר והתחילו לרגלה. בדרכם הגיעו לבית מרזח ששם נמצאו אנשי צבא רוסיא. נכנסו לשם ישבו ליד שולחן בקצה המרזח והזמינו יין כמו כולם, ושמנו אוזנם אפרכסת לשמוע שיחת החיילים. שמעו אותם אומרים כי המצב הכלכלי בעיר ללא נשוא, והרעב כבד עד כי עוללים שאלו לחם ופורש אין לחם, ולא נשארה לחם ברייה כי אם להכנע בפני צבא נפוליאון. דברים אלו הרנינו את ליבו של נפוליאון והמפקד אשר אתו.

לפתע הסתכל בהם חייל רוסי אחד, והכירו שהוא נפוליאון, ויאמר אל חבריו הביטו אל הכפרי היושב בקצה החנות, זהו נפוליאון שצר עלינו את העיר. ויחרדו ליבותם של נפוליאון והמפקד כי כרגע קט יתפשו ברשת אויביהם, אולם, למזלם דבריו לא נתקבלו באזני שומעיו.

המפקד שליווה את נפוליאון ברצותו להסיר כל ספק, חשב להוריד מהם מחשבותם באופן החלטי כי חשש שעדיין לא סר מר המות, פן יגשו אליהם ויחקרו אותם מאין באתם וכו', לכן פקד בקול נגיד וצוה את נפוליאון להגיש לו כוס שכר. נפוליאון הבין כוונתו בזה, ניגש אל המוזג והביא את מבוקשו, בהגישו את הכוס עשה תנועה רשלנית, וכוס השכר נפל ונשפך על בגדי המפקד, המפקד קם בחמת זעם והכהו והפילו לארץ וצעק עליו: שוטה, מה עשית? וינס נפוליאון ויצא החוצה. כשנמלט נפוליאון ניגש המפקד למוזג ושילם לו על ארוחתם, בעודו שומע איך חבריו של החייל הרוסי לועגים לו באומרים אליו, אילו היה זה נפוליאון, מי היה מעיז להרים יד עליו ולהכותו כאחד הרקיס. ואז עזב המפקד והלך בעקבות הקיסר, והגיעו שניהם אל צבאם חיים.

ויהי בהגיעם שם נפל המפקד אל רגליו ויבקש על נפשו שימחל לו על מעשיו, כי הוראת שעה היתה לבל יפול הקיסר ביד שונאיו. ויען הקיסר ויאמר לו אלמלי יכולתי להענישך ולהשיב לך מדה כנגד מדה לתת לך מכות כאלו אשר יצילוך ממות ולהביאך לידי חיים טובים של מלך הייתי עושה זאת ברצון, כי כן עשית אתה, על ידי מכותך הגעתי ממות לחיים טובים, והשבת אותי אל מלכותי, אבל אין ביכולתי לעשות זאת. ויצו המלך והעלוהו בדרגה ונתנו לו מתנות רבות, וכעבור מספר ימים הובקעה העיר.

זה שאמר יוסף "התחת אלוקים אני" הרי רק ביכולתו של הקב"ה לעשות רע שממנו תצמח הטובה.

('אוצרות התורה' בשם "איל המילואים")

מאוצרות המגידים

"נפתלי אילה שלוחה" (מט, כא)

"נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, א"ר אבהו: אל תקרי אמרי שפר אלא אמרי ספר. חושים בריה דדן תמן הוה ויקירן ליה אורניה (כבדו אזניו משמוע, רש"י), אמר להו: מאי האי (למה אינכם קוברים אותו)? ואמרו ליה: קא מעכב האי עד דאתי נפתלי מארעא דמצרים. אמר להו: ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יאה אבי אבא מוטל בבזיון? שקל קולפא (מקל) מחייה ארישיה, נתון

קושי הפרנסה

דרשו רבותינו (בראשית רבה צז, ג): "המלאך הגאל אתי מכל רע" (בראשית מח, טז), קשה היא הפרנסה כפלים כלידה. בלידה כתיב: "בעצב תלדי בנים" (בראשית ג, טז), ובפרנסה כתיב: "בעצבון תאכלנה כל ימי חיך" (בראשית ג, יז). וגדולה פרנסה מן הגאולה, שהגאולה על ידי מלאך, "המלאך הגאל אתי", ופרנסה על ידי הקדוש ברוך הוא: "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" (תהלים קמה, טז).

רבי יהושע בן לוי אמר, קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף, שנאמר: "לגור ים סוף לגזרים" (תהלים קלו, ג), ונאמר שם: "נתן לחם לכל בשר" (שם, כה).

ונשאלתי, מדוע באמת לא יכולה להיות הפרנסה על ידי שליח, באמצעות מלאך, וצריך שתהיה על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, ומה ההשוואה בין הפרנסה לקריעת ים סוף -

ועוד, מה הקושי לקדוש ברוך הוא בקריעת הים, הלא "אלקי עולם ה', בורא קצות הארץ, לא ייעף ולא ייגע" (ישעיה מ, כח), ומלבד זאת, הרי מראש הותנה עם הים שיקרע לפני בני ישראל (בראשית רבה ה, ה)!

נטעים את התשובה, בסיפור מעשה.

העניות בפולין היתה נוראה. לחם לאכול לא היה. קם בחור נמרץ, ואמר להוריו: "במקום להיות עליכם לנטל, אנסה לעזור לכם. אפליג לארצות הברית. מספרים, שהכסף מתגלגל שם ברחובות. ארוויח, ואשלח לכם".

דווה ליבם, והיססו. שמעו שמצב היהדות שם בשפל המדרגה. רבים לא עמדו בנסיון שמירת השבת.

הבטיח נאמנה שישמור תורה ומצוות ויעמוד בכל הנסיונות. בחשש נתנו הסכמתם, בתנאי שיכתוב להם לעתים תכופות.

הבטיח, והפליג.

וכאשר חשש הוריו, כן היה. בכל מקום דרשו עבודה בשבת. נאמן להבטחתו, סרב. הרויח פרוטות מעבודות מזדמנות, שליחיות וסבלות. סבל חרפת רעב, בגדיו התרפטו ובלו, מפרוטותיו חסך לשלוח אגרות להוריו. לא רצה להדאיגם, סיפר שהכל כשורה. פרנסתו מצויה, אבל מרויח הוא כפועל מתחיל. עוד מעט יעלו את משכורתו, ויוכל לשלוח להם כספים.

שמחו ההורים בצלחתו, אך דאגו לרוחניותו. אם מצא עבודה, האמנם שובת המפעל בשבת? האם עדיין עטור הוא זקן ופאות? בקשו שישלח תמונה.

הבין לחששם, ושמח שיוכל להרגיעם. ירא ושלם הוא, שמר על דמותו היהודית. אך כיצד יוכל לשמחם, והוא לבוש קרעים? הלך ושאל בגדי כבוד מאחד מחבריו, והצטלם בהם. כמה הדור נראה בבגדיו השאולים! כמה שמחו הוריו לתמונתו.

סיפר להם אחד מבני העירה, שכן משפחתו מפליג לארצות הברית. מיד ארזו מכל הבא ליד, שתורה לבנם. אח, כמה נזקק לכל מצרך, לכל בגד שנשלח! אמר השליח: "איך אמצאהו בכרך הגדול?"

מסרו לו את השם והכתובת, וליתר בטחון, גם את הצילום.

הגיע הלה לארצות הברית וזכר את שליחותו. איתר את הכתובת ונקש בדלת. פתח לו נער מזה רעב, לבוש קרעים.

"אתה בעל הדירה?" שאל.

"אני הדייר כאן", ענה.

"אה, סליחה", כנראה שהלה החליף כתובת, אין זה אותו אדם.

משל הוא, כמובן. והנמשל, קריעת ים סוף.

אכן, תנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם הים, שיקרע לפני בני ישראל. הגיעו בני ישראל אל הים, ודרשו מימוש התנאי. הביט בהם הים, ולא הכירם. אלו בני ישראל! לא יתכן! כה דומים הם למצרים, ושרו של מצרים אכן טען: "מה נשתנו אלו ממלך, הללו עובדי עבודה זרה, והללו" (ילקוט שמעוני רמז רלד), והם ביקש לבלעם, שנאמר: "והמים להם חומה" (ישעיה יד, כט), אל תקרי חומה אלא חימה (מכילתא בשלח ו, ו) אינם דומים לאותו 'צילום' של בני ישראל, צאצאי אברהם יצחק ויעקב, בני השבטים הקדושים -

אלו אחרים הם, לא אותם ש'בתצלום'...

והיה הקדוש ברוך הוא צריך להתערב ולסכור פי המקטרג, לומר לו: "שוטה שבעולם וכי לדעתם עבדו עבודה זרה, והלא לא עבדוהו אלא מתוך שעבוד ומתוך טירוף הדעת, ואתה דן שוגג כמוזיד ואונס כרצון!" כיון שמע שר של ים, אותה חמה שנתמלא על ישראל החזירה על מצרים, שנאמר "וישבו המים" (שמות יד, כו), ששבו מישראל על מצרים (ילקוט שמעוני, רמז רלד).

והוא הדין במזונותיו של אדם.

עומד הוא בראש השנה, עם כל קבלות חודש אלול, עם יראת הדין וחרדת השופר, בתפילה ותשובה וחרטה כנה, ונקצבים לו מזונות ברוחב יד, "כי חק לישראל הוא" (תהלים פא, ה), לשון חק ומזונות (ביצה טז ע"א).

מורה הקדוש ברוך הוא למלאך לרדת ולמסור לו מזונותיו. איך ידע לזהותו, מוסרים לו תמונה: כך נראה כששוע למזונות.

יורד המלאך, ופוגש באדם זר, אינו נראה אותו דבר, אינו דומה לתמונה.

בנוך המלאך, והבורא יתברך צריך לשכנעו שהוא הוא -

הוי: "קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף"...

הרב ליהמן שראה כי עומד הוא להפסיד את הרכבת, קם בחפזה ממקומו ונגש לדלת. להוותו, נעמד האיש מלוא קומתו וחסם את הפתח. 'הלא אמרתי לרב שמדבר בפקוח נפש, כיצד חושב הוא לעזוב אותי כך?!"

"מה פקוח נפש? וכי יכול אני יכול אני להחיות את אשתך עליה השלום? אני מ-A-D-M ממחר!"

"לא, לא אליה התכוונתי, מדבר כאן באדם חי"

"נו אמור בקיצור, במה מדבר?"

"ובכן, אשתי מתה לפני כשש שנים, לאחר מותה נסעתי לאמריקה לאור בקשת בני שאדור לצדו לעת זקנתי, כמה סבל בני זה במהלך המלחמה, אבל על כך אאריך הדבור במועד אחר... בתי אמנם גרה כאן בגרמניה, ואף היא בקשתני לדור לצדה, אך בני הוא עשיר גדול, ובכן, נסעתי לאמריקה..."

"אדוני" - קרא הרב ביאוש - "מה בעצם אתה רוצה ממני?"

"מיד אגיע ללב העניין, נסעתי לאמריקה באניה, הנסיעה היתה נוחה, זכינו אפילו לקדש את הלבנה על האניה, אבל כבודו ממחר, מה מאריך אני בדבורים, החיים באמריקה לא מצאו חן בעיני, ועל כן שבתי לגרמניה, ואז שמעתי את הדרשה ההיא..."

"שוב הדרשה?!"

"סבלנות, אני מיד מסים. כשחזרתי נולד בן לבתי, זו שכזכור דרה כאן. כובדתי בסנדקאות, הכל היה מוכן לברית, אך לפתע אבד התינוק נשימתו ומת."

"זה ספור מצער" - אמר הרב ליהמן - אך במה יכול אני להועיל?"

"בבקשה לשמוע עד הסוף. לפני שבוע ילדה בתי בן אחר"

"אה, באת להזמין אותי להיות סנדק? אני לא יכול להיות מחר סנדק! שלום!"

"לא, לא באתי להציע לרב סנדקאות! מחר - אם ירצה ה' עומד הוא להכנס בכריתו של אברהם אבינו, האם יכול אני שוב לקבל את הסנדקאות, ואם חלילה ימות התינוק? מה אעשה, כבוד הרב?"

"אל תקבל על עצמך את הסנדקאות! עכשיו תן לי כבר ללכת!"

הרב החל לרוץ לעבר המדרגות, אך האיש אחז בו בחזקה. "עוד שאלה אחת! איך נקרא לילד?"

"איך תקראו לו?" ענה הרב - שהצליח בינתיים להחליץ מלפיתתו - תוך שהוא מדלק במדרגות בחפזון וקופץ לתוך העגלה, "ומה אכפת לי? תקרא לו: יעקב, משה, אהרן, דוד, יהונתן, גבריאל, לייב או כל שם שתמצא לנכון."

טרם נעלמה העגלה בעקול הרחוב הספיק הרב עוד לשמוע את הזקן קורא לעברו: "כמה חייב אני לשלם לכבודו? כמה יעלה לי היעוץ...?"

כצפוי, כשהגיע הרב לתחנת הרכבת, לא נותר לו אלא לשמוע את שאון גלגליה המתרחקים. הוא שב לאחוריו ביאוש, וגילה את שני ראשי הקהילה אשר כבדו שלא לנסוע בלעדיו.

הרכבת הבאה היה אמורה לצאת רק בשעה אחת עשרה - שעה שבה אמורה היתה הפגישה להיות בעצומה. למרות זאת נדברו הם לשוב לתחנה בסמוך למועד זה, תוך תקוה שיקבלם ראש הממשלה במועד מאחר יותר.

מששבו לתחנת הרכבת, גילו המוני בני אדם נרגשים הסובבים בתחנה. מה קרה? אסון מחריד! הרכבת שיצאה בשמונה ארבעים וחמש ירדה מהפסים, לא ידועים כרגע פרטים מדויקים, אך ישנם ודאי כמה עשרות הרוגים.

הזקן היה בעצם שליח ההשגחה להצילם!

ברכבת של השעה אחת עשרה הגיעה המשלחת בשלום לעיר הבירה. ראש הממשלה הסכים לקבלם בשעה מאחרת יותר. מתוך שחשש קודם לגורלם, משום שידע שאמורים היו הם לנסוע ברכבת שירדה מהפסים, האזין כעת לדבריהם ביתר תשומת לב, והעניין שלשמו הגיעו סודר מהרה על הצד היותר טוב.

שנים עברו, הרב ליהמן הספיק כבר לשכוח מהמעשה. והנה ביום אחד מגיע אל ביתו של הרב יהודי מכר, יחד עם בנו - נער בר מצוה. "כבוד הרב" - אומר האיש, "באתי בזה להזמין לשמחת בר המצוה של בני ע"ש שחי בזכות עצתו החכמה".

לקח לרב ליהמן כמה דקות להזכר, אך משזכר, הסכים - למרות הטרחה לבוא לשמחה, מתוך רגשות הכרת הטוב על הנס שארע עמו באותו היום.

באולם גלה הוא את הזקן, זורח מאשר, "הנה, כבוד הרב זהו נכדי יקר יעקב משה אהרן דוד יהונתן גבריאל לייב", ב"ה זוכים אנו כעת לשמחת בר המצוה שלו. רבותי! קרא הזקן תוך שהוא מפנה פניו לנוכחים, "זהו האיש שהציל את חיי נכדי, וברוב עדינותו סרב אף ליטול תשלום על כך".

"אבל למה?" - שאל הרב, "למה קראתם לילד בשמות רבים כל כך?"

"הרי הרב בעצמו צוה כך! נחון אני ב"ה בזכרון טוב, וזכר אני היטב אף את דרשתו של הרב לפני שנים רבות, ויכולני לחזור עליה לפניו בעל פה..."

כעת כבר היתה לרב ליהמן סבלנות להקשיב במשך שעה ארוכה לכל ספוריו של הזקן על הקורות עמו בכל ימי חייו...

אומר הרב צדקה: "ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק", מה רצה יעקב? שיקראו לבני יוסף בכמה שמות: מנשה אברהם יצחק וישראל? מה חסר היה להם בשם אחד?

יעקב אבינו לא חפש שיקראו להם בכמה שמות, הוא רצה שהסגולות שישנן בשמות האבות הקדושים - תורה עבודה וגמילות חסדים, יהיו באפריים ומנשה, ועל כך מברכם ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק.

(ומתוך האור)

אשרינו בעולם הזה

הגעתי לארצות הברית, להתרים למוסדות התורה. להיכן אפנה, מי ומי בנותנים. יש יהודים טובים שנחלצים לעזור ולסייע. מכירים את כולם, את אורחם ושיגם, מסייעים אותך ואף מדריכים ומזהירים: פלוני חסיד נלהב, 'תקנה' אותו ב'ווארט' של רבו. פלוני תלמיד של המשגיח, ראוי לצטט משהו מספרו. זה אוהב אמרה על פרשת השבוע וזה חקירה מהדף היומי. ובאמת, עצותיו של ה'דרייבר' היו שוות זהב, פשוטו כמשמעו. שאלתי אודות גביר פלוני, אולי כדאי לפנות אליו. אמר לי לשון הרע לתועלת: אינו נותן פרוטה להחזקת תורה. בקי הוא בפרקי אבות, ויצטט באזניך את המשנה על "כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון" (אבות פ"ב מ"ב), ו"יפה תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון" (שם), ו"כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה" (אבות פ"ו מ"ד)...

אמרתי: בוא ננסה, אבל בתנאי אחד - שאתה בא אתי, אינך נשאר ברכב.

תמה לתנאי. מה שי שלו לעשות שם, לראות בבזיוני, איך משיבים פני ריקם? אבל הסכים, ועלינו. קיבל פנינו בכבוד, שמע והתעניין, אבל הבהיר: זה עקרון אצלו. מי שטרח, יאכל. מי שלא טרח, מה יאכל. אין הוא מפרנס אוכלי לחם חסד. הלל הזקן היה חוטב עצים, רבי יוחנן סנדלר ורבי יצחק נפח. רש"י סחר ביינות, הרמב"ם והרמב"ן היו רופאים. ה"חפץ חיים" עזר לאשתו בחנות ולרבי מנחם זעמבא היתה חנות לפרוזה. הרש"ש היה בנקאי, ורבי אפרים זלמן מרגליות סוחר. גם ה"חיי אדם" עסק במסחר, וליעב"ץ היה בית דפוס. הכין שעורי בית, לא תשבע האוזן לשמוע, לא ידע, שהתכוננתי לכך.

אמרתי: אני שמח לשמוע שאתה איש עקרונות. למי שמגיע מגיע, למי שלא לא. אז אולי תשפוט ביני לבין ה'דרייבר' שיושב פה -

הביט בסקרנות, וגם ה'דרייבר' הופתע. לא ידע שיש בינינו סכסוך.

אמרתי: אני אוסף כסף להחזקת תורה, ואנשים תורמים בידיעה שכספם קודש למטרה הנעלה. ה'דרייבר' גם הוא מוקיר תורה ומסיע אותה בהתנדבות, אבל ביקש שאחזיר לו לפחות את הוצאות הדלק. מילא, אינו מרויח, תורם מזמנו. אבל להפסיד, אינו חייב. ואני אומר, מהיכן יש לי כסף, מהתמיכות של התורמים. והם תורמים לתורה, לא לדלק למכונית! איש עקרונות אתה, נכון שאני צודק? לא, אל תענה מיד. שהוא לא יחשוב שפסקת לחובתו בלי מחשבה. תעיין בדבר, ותפסוק.

שניהם הביטו בי בפליאה. ה'דרייבר', שלא בקש הוצאות הדלק, והמארח, שפסק פסקו: ודאי שהוא צודק! התרומות שנתנו לך נתנו בזכותו. צדיק הוא, שאינו תובע אחוזים ואינו מבקש שכר. הדלק, ודאי מגיע לו!

זה הצדק? שאלתי.

זה הצדק, וזה הישר! ענה נחרצות. אם לא יהיה לו דלק, איך יוכל להמשיך ולהסיע אותך?!

גם אני חשבתי כך, הפתעתי אותו. אפשר לקבל מסכת ברכות?

מצחו התקדר, התחיל לחשוך. פתחתי בסוף פרק שני. הקראתי: "שמעו אלי אבירי לב [לטובה. אשר אמצתם לבכם ודבתם בי (רש"י)] הרחוקים מצדקה" (ישעיה יום יב). שכל העולם כלו נזון בזכותם, והם אפילו בזכות עצמם אינם נוזנים. שבכל יום יוצאת בת קול מהר חורב ואומרת: כל העולם כלו נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת!

וספרו בגמרא (חלין פה ע"ב) שתולעת נפלה בפשתנו של רבי חייא ואלה בו. שאל בעצת רבנו הקדוש. אמר לו: שדה של הפשתן במים ושחט לתוכם עוף. התולעת אינה סובלת דם העוף, ותברח. [והגמרא דנה בעצה זו, מצד מצות כיסוי הדם]. ושאלו: כיצד יתכן שעלתה תולעת בפשתנו של רבי חייא, והלא שנינו שמשעה שעלו רבי חייא ובניו מבבל פסקו הרעמים והברקים, הסערות והרעידות האדמה, היין לא החמיץ והפשתן לא לקה! וענו: זכותם הגנה על כל העולם, ולא עליהם בעצמם!

אמרתי: אמת, שאתה עמל ואתה מרויח -

אבל לומדי התורה הם ה'דרייבר', בזכותם אתה מרויח -

ואינם תובעים ממך אחוזים, גם לא שכר. תן להם את ה'דלק', כדי להמשיך ולסייע לך, ולכל העולם!

נצחתי, הודה, ותרם בעין יפה. אבל, אמר, איני מבין: אם כל העולם נזון בזכותם, מדוע נגזר עליהם להסתפק בקב חרובין?!

הו, זו שאלה טובה. התשובה עליה כתובה בפרשת השבוע, ונסביר אותה בספור -

בינה בור, הממלכה האוסטרו הונגרית התגורר הגביר האדיר שמעון רוטשילד. אביו, שלמה מאיר, ממנו הקמת מסילת הברזל מוינה, צפונה לוורשה ומערבה לגרמניה. תדירות הנסיעה, פעמיים בשבוע, מי נסע מארץ לארץ באותם ימים. גם מחיר הנסיעה לא היה זול.

יום אחד הגיע מברק, שרשת בתי עסק בפולין עומדת בפני פשיטת רגל, ואפשר לקנות את הסחורה בחצי המחיר ואף בפחות, אך בתנאי אחד: התשלום

במוזמנים. רוטשילד החליט לנסוע ולנצל את ההזדמנות. אבל לסוד היה שותף, פקיד המברקה. בעד חופן שטרות, שיתף כנופית שוד בוינה. אף מסר את תוכן מברק התשובה: הוא מגיע לוורשה ברכבת של יום רביעי.

עשרה אנשים קנו כרטיסים למחלקה הראשונה ברכבת, לקרון הפאר. שמונה יעוררו מהומה, ושניים ישדדו את העשיר וירדו בתחנה הראשונה שם תמתין להם כרכרת מילוט. ליתר בטחון, עלו שלושה למחלקה השנייה, המחלקה העממית, בה לא היו המושבים מרופדים בקטיפה, מרווחים ונוחים, ועוד שלושה למחלקה השלישית, בה נסעו העניים והצטופפו עם צרורותיהם בספסלים נוקשים. כולם סקרו את הנדסעים, והתאכזבו. רוטשילד לא היה ביניהם. שינה תכניתו, או התל בהם.

הרכבת הגיעה לתחנה הראשונה, והם השקיפו בעד החלונות וסקרו את הרציף: אולי הגיע לכאן בכרכרה, וכאן יעלה לרכבת. אך לא. נוסעים ירדו ונוסעים אלו, והוא לא נמנה עליהם. הרכבת חצתה את צ'כיה והגיעה לקראקוב. חברי הכנופיה ירדו, מאוכזבים, ושוב על עקבותיהם. הרכבת המשיכה לוורשה. העשירים ירדו מהמחלקה הראשונה, הסוחרים מהשנייה, העניים מהשלישית. הקרונות האחוריים הסיעו בהמות: סוסים, פרות וחזירים. כמה דלפונים קמו ונערו את הקש שדבק בהם. אבל הריח, איזו צחנה! אחד מהם ירד מקרון הבהמות ומזודתו בידו, כשהוא מעוה את פניו בסלידה. הסיר את הסדין הארוך שלבש, וחליפה מהודרת התגלתה תחתיו. עצר כרכרה ונקב בשמו של מלון פאר. שם יתרחץ וישלף ממזודתו בגדים נקיים. אך אבוי, לא הביא בחשבון שהכרכרה היתה של הכנופיה! בפינת הרחוב עלו עליה שנים, תפסו במזוודה ואילצוהו לרדת בלעדיה!

המרכבה המשיכה בלעדיו, והוא התעשת מיד. עצר מרכבה אחרת, ונסע למלון. עלה לחדרו. שם בחדר כבר המתין לו מנהל חשבונותיו שנסע עמו בקרון הבהמות ויצא כשהם רדפו אחרי רוטשילד.... וכעת כבר הגיע למלון עם מזודת בגדים בידו האחת, ומזודת המוזמנים בשנייה...

ומה למדת מזה? שעולמנו מלא ב'שודדים', פיתויים ומדוחים. ואנו עוברים את העולם הזה, נוסע האדם אל בית עולמו, והפיתויים קורצים והנוכלים אורבים. בן תורה מבקש להשקיע עצמו בעולמה של תורה, לצבור ולאגור עוד ועוד נכסים רוחניים, אוצרות פז היקרים מאלפי זהב וכסף. אבל מה יעשה ולא ילכד בכף, ולא יאבד הכל בהתמכרות להנאות כלות ונפסדות -

הוא נוסע במחלקה האחרונה והמרוחקת, המובדלת ומופרשת, בין האביונים והקבצנים, בקרון הבהמות. וכך יגיע עם אוצרותיו בשלום, ויעשה את עסקת חייו, ויממש את עשרו!

אלו דברי המשנה (אבות פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה, אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא - טוב לך לעולם הבא, מובן. אבל אשריך בעולם הזה, הכי צדק?!

כשנתבונן בדבר -

איך חש רוטשילד, העשיר המופלג, כשישב על הקש בין הסוסים והפרות והשתקשק עם שקשוקי הרכבת, בידעו שהוא מוליך את השודדים שולל ופניו לעסקת חייו -

וכמו שספר ה"חפץ חיים" זצ"ל, מעשה בסוחר באבני חן בפטרבורג, שנסע ליריד אבני החן בדנציג וכספו עמו, לקנות אבנים טובות במחירי מציאה, ולהתעשר. וברוך השם, מצא אשר חפש. רכש בכל כספו אבנים טובות במחיר נפלא, והשאיר ברשותו שלוש מאות רובלים בלבד, דמי נסיעה לביתו ושהיה באכסניות דרכים בתנאים מרווחים, כיאה למעמדו.

עמד לצאת לדרך, וזכה לביקור. סוחר מבוהל ומבועת סגר בחשש את הדלת אחריה: מתחרה פרש רשת לרגליו. רקם עלילה ועומדים לעצרו ולאסרו, להחרים כל רכושו ולהעמידו למשפט. עליו לברוח, ומיד. הוא מציע לסוחר שיקנה את כל יהלומיו בעשרת אלפים רובלים במוזמן, מחיר מציאה! "אין ברשותי", אמר בהשתתפות בצערו. הלה רעד כעלה נדף. "חמשת אלפים", אמר. "אין לי", ענהו.

פתח הלה את הקופסה שעמו, והחדר התמלא אור מזהרורי היהלומים. שווים היה כפל כפלים מהרבה המבוקשת. "עשה עמי חסד" התחנן, "אני חייב להמלט, לברוח, לנוס. אלף, והאוצר שלך".

הצטדק: "כל הוני במוזמנים, שלוש מאות רובלים בלבד, להוצאות דרך".

נתן, וקח" - דחק בו הסוחר הנרדף.

נתן, והלה נמלט.

נטל הסוחר את צרורו, והלך רגלי -

היש לך מושג מה המרחק מדנציג לפטרבורג?!

הלך?! רקד! אבל הרגלים כבדו והמעיים המו. באין ברירה, הסתפח לחבורת קבצנים. פשט עמהם יד, אכל שירים ולן בצדי דרכים -

אבל ידע, שעשיר מופלג הוא, ועשרו יתגלה כשיגיע למחוז חפצו. ובכל עת שדאבה רוחו וקצרה נפשו, חמק לקרן זזית ופתח את הקופסה, ואורו עיניו -

כמה "אשרי בעולם הזה", כאן, מלבד ה"טוב לך לעולם הבא"!

וזהו שנאמר בפרשה: "זבולון", הסוחר ותומך התורה, "לחוף ימים ישכן, וירכתו על צדון", עסקו במסחרו ושמח בו, ואלו "יששכר", לומד התורה, "חמר גרם", סובל עולה כחמור חזק שמטעינים אותו משא כבד, "רביץ בין המשפתים", כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה באורווה, אלא רובץ בדרך בין תחומי העיירות שהוא מוליך לשם סחורה. למה, וכי אינו שואף לנוח, ולחיות חיים טובים? ודאי! "וירא מנחה כי טוב, ואת הארץ כי נעמה". ומה? "ויט שכמו לסבל" עול תורה, "ויהי" לכל אחיו בני ישראל "למש עבד" לפסוק להם הוראות של תורה (בראשית מט, יד-טו) -

יודע הוא להעריך כל מנעמי העולם. ואדרבה, הלא כל העולם נזון בזכותו. אבל יודע הוא שאין ערוך לכל מנעמי העולם מול הנאתו, אשרו ועשרו מן התורה! ואספר -

ה"חפץ חיים" זצ"ל התגורר בבקתה דלה, רצפתה עפר, ורהיטיה דלים. יום אחד התאוננה אשתו הרבנית: "ראה נא, אצל השכן עורכים שפוצים. מרצפים בפרקטים, מסיידים, מחליפים רהיטים!" ענה לה: "הקדוש ברוך הוא חנן בבעל בן תורה, ובילדים מוצלים ההוגים בתורה, ובבית של תורה ואורה. ואתם, ליידער, לא חנן בידיעת התורה ובלימודה, ובבנים המסביבים נחת יהודית. לפחות יחליפו ריהוט, יסיידו וירכדו..." שיהיה גם להם, ולו משהו, מ"אשריך בעולם הזה"...

פרשת ויחי - תיאור חיי יעקב אבינו, כמה וכמה רדיפות וצרות דעזו עליו כל ימי חייו

עתה בסיום חומש בראשית נאמר 'הדרן' על החומש. כתוב בישמח ישראל בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר שפרשת ויחי כולו חיזוק, בפרשה כתוב 'ויתחזק ישראל' ובהפטרות כתוב 'וחזקת והיית לאיש', ואנו אומרים ג' פעמים חזק חזק.

נתבונן מעט בחייו של יעקב אבינו ע"פ מש"כ בחת"ס בדרושים ואגדות ועוד. דהנה כשבא יעקב לברך את נכדיו הוא אומר: ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרעה אתי מעודי עד היום הזה: המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ. ותרגם יונתן 'השם שזן ופרנס אותי מעודי עד היום הזה, והמלאך שגאל אותי מכל בישוי, יברך את הנערים.

וצ"ע דכשנתבונן מעט במעט בימי יעקב, נמצא שהיו לו רדיפות צרות ויסורים וכאבים מבית ומבחוץ, ברוחני ובגשמי, בגוף ובממונו, מבניו ומנשותיו, מחמיו ומאחיו, בא"י ובחול, עוד טרם שנולד 'ויתרוצצו' עד לאחר שנסתלק לא נתנוהו לקבורה, איך הוא אומר 'ראעו אותי מעוד עד היום הזה?' וכשנתבונן נוכל למנות י"ז צרות.

א. בבטן נתרופץ עמו עשיו הרשע, זה לא היה דבר קל, כתוב 'ודחקין במעואה' לא היה לו שם מנוחה. אם איוב אומר 'מי יתנני ירחי קדם' שמתגעגע לט' חדשים בבטן אמו, נר דלוק על ראשו, וצופה מסוף העולם ועד סופו, ומאיר עליו אור הגנוז, יש לו גילוי מלאכי השרת, מה חסר שם. רק אחד בעולם אינו מתגעגע לשם, הוא יעקב אבינו שהתרוצץ והיה מריב עם אחיו, לא היה לו מנוחה בירחי קדם, וא" במדרש 'זה רוצה להרוג את זה וזה רוצה להרוג את זה', מלחמת עולם הראשונה היה שם. במדרש פ' ויחי 'רבי ברכיה אומר רבי לוי, שלא תאמר משיצא ממעי אמו נזדווג עמו, עוד שבמעיי אמו זרועו מתוחה עליו.'

ב. בזמן הלידה היה צריך יעקב אבינו לצאת ראשונה [ע"י רבי שלמה קלוגר שו"ע סי' רפ], יעקב ידע מהו מעלת הכבורה בגשמי וברוחני. ואחיו יצא הראשון אדמוני, ויעקב אחז אותו וקעביו לעכבו שלא יקדימו, ולא עלתה לו, ההוא נצח ויצא ראשונה.

ג. ברכת ה' לאברהם הוא שורש כל השפע של העולם, ויצחק רצה להעבירו לבניו, לא היה לו ברירה כי אם לקחת את הברכות בערמה, ויבקש אחיו להרגו. אין לנו השגה מהי ההרגשה שמישהו רוצה להרוג, אף אחד עוד לא הוציא רובה על הראש שלנו, מי שהיה לפני שבעים שמונים שנה, הרגיש מה זה להיות נרדף בכל רגע שזא הרגוהו באופן פרטי. יעקב אבינו היה חי ככה באמת, זה לא בדיחה, העשוי הזה שזכר את המאפיה בנו אליפו ונתן לו חרב וסכין שירדוף אחר אחיו, ופשעו... להרוג אותו. רחמנא לשזבן.

ד. אליפו לקח ממנו כל רכושו, הוא עומד לפני הירדן והוריד ממנו כל לבושו, הוא עומד ערום כיום היוולדו. גם זאת הרגישו מעט באושוויץ שהעמידו אותו הגויים ערום כיום היוולדו. בשנת תש"ב תש"ג לקחו יהודים אפי' עשירים גדולים, והעמידו אותם בדרכם לתאי הגזים בלי לבוש כלל - כי כל צער וצער שעבר על יעקב אבינו, היה סימן לבנים וטעמו אותו בניו אחריי במשך שנות גלותם. ובקדושת לוי כתב שגם זה היה מעשה אבות סימן לבנים. והקב"ה עזר לו שנכנס בתוך הירדן כיון שלא היו לו בגדים, עד שריחם עליו הקב"ה ובא איש אחד וטבל בירדן וטבע ומת ונשארו בגדיו ליעקב. והודה להשי"ת על המלבושים ה'חסדיים' שקיבל במתנה, מסתמא היו נראים כמו הבגדים שהלבישוהו הגרמנים בשנות הזעם.

ה. הצרה החמישית היא הליכתו מן הפח אל הפחת, ברח מעשיו ובא לבית לכן שביקש לעקור את הכל, ושם הוצרך למצוא את זווגו כשהוא בחור בן פ"ד, והחליף את משכרותו מאה פעמים, ובבוקר והנה היא לאה. אנו רגילים למעשה הזה, אך אי אפשר לתאר מה מדובר כאן, הרי אין מדובר בענין גשמי אלא רוחני מאד נעלה, כל עבודתו היתה בעבור רחל, ויהי בבוקר והנה היא לאה. והוא לא ידע בתחילה שיש 'סוד יעקב ולאה', זהו 'עצת ה' היא תקום', אך חמיו רימה אותו ברמייה כזאת שלא היה בעולם כזאת. עגמת נפש כזאת שהיא קשה כמות. ולא עוד אלא שלאחר מכן נתגלגל מזה מעשה דראובן ליוסף, כי יעקב המשיך ושמח יוסף וכוונתו ברחל, ונשמנו שם יוסף היתה תלויה למעלה ממטתו של יעקב שבע שנים עד שנפקדה רחל, וכמו שגילה הארז"ל שנשמט ראובן בא בעולם בבחי' בן תמורה, עד כדי כך שלכן אינו נכנס לארץ ישראל שהוא אחד מבני המדות, בן תמורה. מלבד הצער של סודן של דברים הרי יש בזה צער גשמי שאין לשער.

ו. לאחר שביקש ללכת ממנו, מתי אעשה גם אנכי לביתי, הנה הגיע זמן שישלם משכורתו, והנה חמיו היקר גונב ומרמה אותו מאה פעמים. מי שהרגיש פעם מה זה עול ותרימית, יודע מעט מהו טעם של צער ועגמת נפש, ויעקב אבינו הכין מאה טעמים כאלה. לא ישן בלילה, לא היתה לו מנוחה, 'זה לי עשירים שנה

בביתך, ותידד שנותי מעיני, לולא אלקי אבי, כי עתה ריקם שלחתיני'. כל צרה כזאת כלולה מאלפי צרות.

ז. בשעה טובה יצא מבית לבן, שוב חזר מן הפחת אל הפח, אולי על דעת יעקב שכשישוב לבית אביו, כבר ימות עשיו הרשע. והנה עשיו עומד בתקפו, גדל והצליח וגם עשה פרי, ובא לקראתו וארבע מאות איש עמו פשוט להרוג, להכותו אם על בנים, עשיו אומר למלאכים את האמת, הוא תאום של יעקב איש האמת, עשיו שונא ליעקב ועדיין מתנחם להרגך בתוקפו, לא רק יעקב לבדו כמו בראשונה, אלא אושוויץ ממש, כמו שכתוב בפשטות בפסוק לבן חמש למקרא, 'כי ירא אנכי אותי פן יבא והכני אם על בנים'. והוא מוכרח להשתדל בדורון תפילה ובמלחמה, ובדרך נס כשבא לפניו עם עיני הרציחה שלו, ברגע האחרון נעשה נס ופלא שנתהפך 'וישקרו'.

ח. קודם לכן 'ויאבק איש עמו', מי בהיסטוריה היה לו מלחמה עם מלאך, זה לא דבר של מה בכך, וגם קיבל ממנו מכות יבשות ורטובות, כואבות מאד, ויגע בכף ירכו והוא צולע על ירכו. הן בגשמי היא צרה, והן ברוחני היא צרה צרורה שנגע בדורות של שמד, ולא כל ישראל יוכלו לעמוד בנסיון.

ונגע בתמכין דאורייתא שהת"ח יהיו מעונים וכו'. אך גם בפשטות הגיע אחד בעל כח עצום ונורא והכחו מכות רצח על מנת להרוג, והקב"ה נתן לו כח, והעלו אבק עד כסא הכבוד, הלך שם מכות כאלה שלא ידעו מי ניצח, וכן אמרו בגמ' 'איני יודע מי נצח למי', וכשיאמר 'כי שרית עם אלקים' הוי אומר שיעקב יצא וידו על העליונה.

ט. לאחר שבא יעקב שלם עיר שכם, התחיל צרת דינה, צרה נוראה שאין לשער ובלתי אפשרי להעלות צער כזה על הדעת, ששום איש ישראל שוב לא יתנסה בזה, הבושה והחרפה שקליפת חמור טימא את בתו, ולאחר מכן 'שמעון ולוי עכרתם אותי' מלבד הטעם הפשוט, הרי היו גנוזים שם כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו. כל ימי הספירה של כל הדורות כלולים שם.

י. לאחר שלא רדפו אחרי בני יעקב, נשמו לרווחה, והנה האשת חיל עקרת הבית מתה בשעת לידתה כשהיא רק בת ל"ד שנים, הולידה ילד יתום בנימין, נתאר לעצמנו איך היה נראה הברית של בנימין שאמר המברך 'ישמח אבי ביוצא חלציו ותגל אמו בגן עדן כפי כוונה'. עד הנה כבר עבר ראש הצרות שאדם יכול לסבול בזה העולם, בכלליות ובפרטיות ובקדוקי קדוקיהם. י"ד שנה שכבר היה חי עם רחל, בתחילה היתה עקרה ועד שהולידה את יוסף יצאו מבית לבן הרמאי, בדרכם בא עשיו, והיה יעקב מספר לרחל שיש לו אבא צדיק גדול מאד, ממש צדיק הדור, ומסתמא היתה רחל כוספת ומשתוקקת לזכות לראות זיו פני חמיה יצחק, ולבא לארץ ישראל, והנה מתה בדרך. ולא עוד אלא שגם צרת דינה סבלה אותה צדקת, ויש דעה בתרגום יונתן שדינה היתה בתה של רחל אלא שהוחלפה וכו'.

יא. ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, וילך ראובן וגו', הן אמת שכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה, ויש סודות בשמות הקדושים, וסוד ב' נשמות דמנשה ואפרים שהוצרך יעקב להוליד ע"י בלהה להלבישם בתוך גוף, כמו שאמר לו הקב"ה 'גוי וקהל גויים ממך יצאו', גוי הוא בנימין, ועתה נשאר לו להוליד עוד קהל גויים, ב' שבטים מנשה ואפרים, וכמו שגילה הארז"ל שכבר המשיך את הנשמות שלהם, ולא ידע יעקב מה יהיה עם אלו הנשמות שכבר אינו מוליד עוד לאחר מעשה בלבול היצועים, והם משורש זרע רחל ולא מלאה, ואי אפשר לערב הצניורות כרפסק המ"ב, ולכן ביקש להוליד אותם ע"י בלהה שפחת רחל. אך בן חמש למקרא כשלומד את הפסוק הוא רואה איזה צער היה ליעקב אבינו, אז חללת יצועי עלה, איזה צער היה בזה. הגם שבאמת 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' ה' הירידים', שהקב"ה עושה עם נקודות הבחירה סיבה להנהגתו ית', ואח"כ הוריד יוסף את שני הנשמות במצרים ע"י אסנת בת דינה בת רחל, וכך ירדו הנשמות בדרך אחרת. ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים לי הם, כראובן ושמעון יהיו לי, נתת להם גופים לשני בני שהייתי צריך להוליד. ויהי בשכון ישראל, אין ויהי אלא לשון צער.

יב. ביקש יעקב לישב בשלוה, התחילה הצרה של כל הצרות, קפץ רוגזו של יוסף, אי אפשר לתאר איזה צרה יותר גדולה, לא יודע אם איוב עבר צרות כאלה, הוא סבל ביום אחד את כל הצרות ונפל מאגרא רמא לבירא עמיקתא, כמבואר בספר איוב, ביום אחד באו המבשרים שמתו הצאן, עודו מדבר ובא אחד לבשר שמתו הבקר, עודו מדבר ובא מבשר שנשרפו כל בניו, היו צרות כמו הר שבאו בפעם אחת, משא"כ יעקב אבינו סובל וסובל צרות משונות מלפני שנולד, איוב מתגעגע לירחי קדם, יעקב שם לא היה לו מנוחה. והוא כבר בן מאה שנה ועדיין לא מצא מנוחה, תמיד היה נרדף. עתה כשביקש לישב בשלוה, הרי כבר נמנו עשר צרות, והנה לוקחים ממנו בנו האהוב, ואינו יודע מה שנעשה איתו, ויתאבל על בנו ימים רבים, אין לנו השגה מה זה לאבד השראת השכינה, וימאן להתנחם, ורש"י מגלה שיעקב חשד את הבנים שהם הרגוהו, איזה הרגשה היא זאת שהרגו הבנים את אחיהם, אין לשער איזה מין צער הוא, רח"ל. ולא עוד אלא שהוא עצמו שלח אותו אל אחיו, ולא עשה לו לוויה במקום סכנה, והרגיש שהוא צריך כפרה.

ברוחני ובגשמי עברו עליו צרות משונות כאלה. יג - ט"ו. לאחר שאיבד את יוסף, איך נראית המשפחה, הוא חושב ססופו לגהינם ואין אבותיו הק' שמחים איתו, והקב"ה אמר לו לפני שבעים שנה, שהוא בן עולם הבא רק כשכל בניו בחיים, כ"ב שנה הוא רואה את עצמו נפול ונכשל ואינו במדרגת אמת. והנה עוד צרה, שמעון איננו, ואת בנימין תקחו, עלי היו כולנה. טז. בפ' ויגש כבר נתברר שהקב"ה היה לו חשבון ארוך, ועוד יוסף חי, אך היה לו פחד לעזוב את א"י ולרדת לארץ טמאה מלאה זנות ועריות, כמ"ש החזקוני בפ' אל תרדה מרדה מצרימה. לאחר מכן חלה יעקב, ורצה לגלות את הקץ וכל מה שהוא רוצה, לא הולך לו.

ז. לאחר הסתלקותו, הגם שבאמת לא מת, אבל עושים לו ארבעים יום חנטה, בזה"ק מתואר איזה עגמת נפש היה זה ליעקב אבינו 'ויחנטו הרופאים' מצריים טמאים טפלו בגופו הקדוש, עד כדי כך שארז"ל שיוסף נענש על זה וגם אותו חנטו. [אין הכוונה חנטה שחתכו את הגוף והכניסו כמה מיני רוקח של בשמים, שזה לוקח מאה עשרים יום, אלא חנטה בת מי יום שהיא מבחוח לגוף, אך אעפ"כ אין זה לפי קדושתו של יעקב שגויים טמאים שלא טבלו במקוה, יטפלו בגופו הסתור, בפרט שהוא חי...] הרי שאין לו מנוחה גם לאחר ההסתלקות.

ולא עוד אלא שגם בזיבולא בתריתא צריכים רחמים, כמבואר בגמ', לאחר שסוחבים את המיטה שלו חצי שנה ורוב משתוקק להטמן ע"י אביו, בתחילה הרפא אותם שארץ המתים מי יום, וגם בסוף העשיו הרשע הזה שכבר עקב אבות בבטן, והנה כאן מעכב את קבורתו, אע"פ שכבר שילם לו הכל כתוב וחתום, הוא מכחיש הכל. כי כשאין יעקב אין אמת בעולם ויכול לשקר אפי' במילתא דעבידי לגלויא, למה לא הביאו את השטר ממצרים להראות לחברא קדישא שהשטח שלו, מעשה שהיה ושכחו את השטר במצרים, והרשע הזה עומד ומעכב את הקבורה, גם לאחר ששילמו בכסף מלא. וגם רחל לא נטמנה עמו. עד לרגע האחרון לאחר שחוששים בן דן ערף את ראשו של עשיו, קברוהו במערת המכפלה.

מעשי אבות סימן לבנים, יעקב הכין למצב הגלות 'נסתרה דרכי'

מה אפשר לומר על חיים כאלה? כתב הקדושת לוי עה"פ 'למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה? ומאלהי מעשיו יעבור, וצ"ע איך אפשר לתפוס את יעקב שאומר 'נסתרה דרכי', הרי לא היה לו מנוחה בעולם כלל, לא היה בהסטוריה צדיק שסבל כ"כ הרבה. וכתב הקדושת לוי שיעקב אבינו אמר דיבור זה כהכנה לבניו, מעשי אבות סימן לבנים, שבניו היו צריכים לעבור גלות ארוך וקשה עד מאד, והיה יעקב אבינו צריך להכין להם דיבור 'קשה' כזה, למה למה למה.

ולא לעצמו אמר כך, ולכן לא כתוב בתורה"ק שאמר יעקב 'נסתרה דרכי מהשם', רק בנ"ך כתב כך, ופירושו המפרשים שגם בתורה כתוב כך, בפסוק 'מעט ורעים היו ימי שני חיי, כאומר שלא נהנה בעוה"ז, וכדפרש"י שלא השיגו שנותיו בטובה כשנות אבותיו, לכאן' אמת לאמתו, שהרי כל ימי חייו הוא מלא צרות ויסורים. וכמ"ש רמב"ן שכשאלא פרעה את יעקב 'כמה ימי שני חייה' היה יעקב אבינו נראה זקן מופלג מאד, מחמת צרותיו הקשים, ושאל אותו פרעה למה אתה נראה זקן כ"כ, ואמר לו יעקב, שהוא רק בן מאה ושלושים אלא שמרוב עמל ואנחה נזרקה בו שיבה והיה נראה זקן מופלג ביותר.

יעקב אבינו לאחר צרות כאלה, הוא אומר 'האלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה', האלקים שתמיד היה עוזר ומושיע, המלאך הגואל אותי מכל רע, בחיים שלי לא היה לי רע כלל, הוא יברך את הנערים, שהנערים גם יהיה להם חיים טובים' כמוני ממש, גיואלד למה הוא לוקח את עצמו לדוגמא, האם הוא מאחל לנכדיו חיים כמו שעברו עליו?

ולא עוד אלא שבאמת כלל ישראל גם עברו צרות כאלה 'והכני אם על בנים' היה באשוריו, 'מעשה דינה' היה גזרת היוונים לטפסר תחילה, אין לשער צער כזה, מגדלים בת מלך לשם ולתפארת, החתונה תהיה אי"ה ביום שלישי פרשת וכו' ולילה קודם מטמא הטפסר את בת ישראל. מעשה שהיה עד שהשמונאים בטלו הגזרה. ורש"י כתב 'ואל שדי יתן לכם רחמים' 'מלמד שהרבה יסורים עברו על יעקב, צרת עשיו, לבן, רחל, דינה, יוסף, שמעון ובנימין', לא שלותי ולא שקטתי, ולזאת התפלל 'ואל שדי' מי שאמר לארץ די יאמר לצרותי די.

יעקב אבינו הבין למפרע שהכל לטובה ולברכה

אך בשנותיו האחרונים פתח הקב"ה את עיני יעקב שיבין למפרע איך הכל לטובה, כמו שראה בהתגלות הישועה שנתגלה ע"י צרת יוסף, הבכי והאבל של כ"ב שנה נתברר שהכל לטובה, וזה היה הכנה לבני ישראל במצרים, כל המחשבות של טרוף טרוף יוסף היו דמיונות. אך אנו עדיין באמצע צרת עשיו, וצרת דינה, ואין אנו יודעים בינתיים איך גם הצער הזה הוא דמיון שוא, כי הסיפור עדיין באמצע. כשיושעו הש"ת עוד מעט קט, יגאלנו אחרית כראשית, כמו שאני יוסף יתירץ את הצער של כ"ב שנה, כך 'אני השם' יתירץ את אושוויץ ומסע הצלב ואינקוויזיציה, הסבא שלנו יצא מאושוויץ, שרפו את אביו אמו, אחיו ואחיותיו, והוא אומר נסתרה דרכי מה? שנשאר בודד גלמוד לבד בחיים. אז ימלא שחוק פינו כשנשמע 'אני השם' נבין הכל. ולכן 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה', ועל זה כתב הצ"ח בשם רבי אפרים מבראד שעל כל מה שהיינו מברכים דיין האמת בגלות, נאמר הטוב והמטיב לעתיד לבא. הראשון שלימד אותנו זאת הוא יעקב אבינו, שכשהגיעה הבשורה 'זיה רעה אכלתה' עמד ובירך 'דיין האמת', לאחר ששמע 'אני יוסף' ותחי רוח יעקב אביהם, אמר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', והגם שאין זה דין ברכה לבטלה שהרי כך היתה השגתו בשעת מעשה, ובירך על הצער שבאותה שעה, אך בסוף נתגלה מה שאמרו ה'צדיקים': 'יש ענין שנתהפך הכל לטובה'.

ומקצת מסוד הדברים מגלה לנו מרן האריז"ל שיעקב אבינו ע"ה היה גלגול של אדה"ר, ומאה שלושים שנה ראשונים דאדה"ר לאחר חטא עץ הדעת לא הוליד בדמותו כלצמו, אלא שבהר גיחון הוליד שדין ורוחין ולילין מחסרון ידיעה וכו', ועל זה אנו מתקנים בימי השובבי"ם. כדי לתקן ק"ל שנה אלה היה צריך יעקב אבינו לעבור ק"ל שנה של יסורים ונסיונות, ונשאר דבוק בהש"ת, צרת דינה והוא אבוק בה', צרת יוסף והוא דבוק בה', צרת בנימין והוא דבוק בה', זהו כור הברזל שנזדכך בו אדה"ר בגלגול יעקב.

וכתב רבי יעקב אביחצירה זצוק"ל על מש"כ בסוף פרשת ויגש ויפרו וירבו מאד' מאד אותיות אדם', ונסמך לזה 'ויהי יעקב ימי חייו שלושים ומאת שנה' שבהם היו לו כמה צרות שונות ומשונות, לתקן העבר של אדה"ר. לאחר שתיקן ק"ל שנים אלה, ויחי יעקב י"ז שנה בארץ מצרים בשלום ונחת, כי כבר נתתקן מה שהיה צריך לתקן. נמצא שהכל היה צריך להיות, הוא לא היה צריך לדעת ולהבין,

ולומר נסתרה דרכי, וכך בתוך ההסתרה הוא נשאר איתן באמונתו ודיקותו בהש"ת, גם אנו נזכה בקרוב לברך על הכל הטוב והמטיב.

(הגרמ"י רייזמן)

'ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק' [מח' טו].

מה הפי' התהלכו אבותי לפניו, איך זוכים להתהלך לפני הקב"ה, ומצאנו לשו' כמה פעמים בבראשית, 'ויתהלך חנוך את האלהים' [ה' כב'], 'את האלהים התהלך נח' [ו' ט'], 'התהלך לפני והיה תמים' [ז' א'], 'האלהים אשר התהלכתי לפניו' [כד' א'], ו'אין הולכים לפני הקב"ה. שיויתי ה' לנגדי תמיד הרמ"א הראשון באור"ח בסי' מ' כ"י שיויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים' והגר"א שם מצייין את כל המקראות הנ"ל, מה אנו חנוכו למדים מזה, האבות הם הם המרכבה, הם לא הסיחו דעתם מהקב"ה לרגע, והם חיו כל הזמן את זה שהקב"ה נמצא תמיד כאן ועכשיו בכל מקום, מלא כל הארץ כבודו, ומי שחי בהרגשה זו כל הזמן הוא נקרא מתהלך לפני הש"ת, והוא זוכה להיות מרכבה לשכינה, במסילת ישרים [פכה' בדרך קנית היראה], מאריך הרבה בהרגשה הזו איך לחיות שיויתי ה' לנגדי תמיד, וחובה על כל אחד ללמוד פרק זה היטב, ונביא מעט ממש"כ שם בתו"ד התבונן היות שכינתו יתברך נמצאת בכל מקום כו', וכיון שיתברר לו שכלל מקום שהוא, הוא עומד לפני שכינתו יתברך אז מאלה תבוא בו היראה והפחד פן יכשל ומעשיו שלא יהיו כראוי לפי רוממות כבודו, ע"ש עוד, וזה העבודה בחייה לזכור בכל רגע ובכל פעולה רביית בדרך, שהיבש"ע נמצא כאן ועכשיו, והאבות שחיו כך כל הזמן זכו שבעוה"ז הם היו מרכבה לשכינה, ואנו הלואי שנזכה שכשאנו מתפללים נרגיש עומדים לפני המלך.

והגר"א מסיים ע"ז 'וזהו כל מעלת הצדיקים', ולמדנו שכל פעם שיש נידון מי גדול ממי מגלה לנו הגאון שהמדד לזה הוא לא מופתים ורוח הקודש, והמעלה הקובעת היא מי יותר חי שיויתי ה' לנגדי תמיד, ידוע שהיה בתל אביב סנדלר קדוש הגר"מ רימקוב זצ"ל, שהחזו"א היה אצלו כמה פעמים, וכל גדולי ישראל העריכו אותו, והגר"א אידלשטיין זצ"ל שימשו הרבה, וידוע שהמעלה הגדולה שלו היתה שהוא חי כל הזמן שיויתי ה' לנגדי תמיד ולא הסיח דעת מהרבש"י לרגע, ואם זוהי כל מעלת הצדיקים אנו מחוייבים ללמוד איך זוכים להשיג מעלה זו.

ונראה בהקדים לבאר פסוק בפרשתינו, כתי' כפרי [מח' כב'] 'אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשת' ויונקלוס תרגם 'בצלותי ובבעותי' ושניהם לשונות של תפילה, צריך להבין מה החילוק בין ב' לשונות אלו, ואיך זה תרגום של חרבי וקשת.

והאיר עיינו בזה רבינו המשך חכמה בביאור נפלא, שיש ב' מיני תפילות, יש את הסדר הקבוע של יח' ברכות שא"י במגילה [זי:]: מאה ועשרים זקנים ובהם כמה נביאים תקנו יח' ברכות על הסדר, וכן כל סדר התפילה שיש לנו, שהכל נתקן ברוה"ק וכל תפילה של כל אחד פועלת ובונה ועולמות העליונים כמו שהאריך בפנפ החיים, וכמו"כ תהלים שכל כולו נכתב ברוה"ק כש"כ [ש"ב כל ב'] 'רוח ה' דבר בי ומילתו על לשוני' וכמו שביאר במלבי"ם שם שכל המירות נאמרו ברוח ה', גם ענין השיר וגם סדר המילות ע"ש, וכל תיבה ואות בתהלים פועלים רבות בכל העולמות. אבל יש עוד סוג של תפילה, 'בקשות פרטיות' שכל אדם מתפלל בסגנון ובשפת האם שלו, על הצרות והצרכים האישיים שלו.

ומה יותר חשוב, הנה לכל אחת מהן יש מעלה לעצמה, התפילות שחז"ל תיקנו יש בהם מעלה שכל מילה מכוונת כנגד עולמות עליונים כמכתבא, ואפי' בלי כונה כלל זה פועל ובונה עולמות, וראי' לזה דבסנהדרין [קי:]: אתמר קטן מאימתי בא לעוה"ב כו', תנא משום ר"מ משעה שיאמר אמן שנא' פתחו שערים ויבא גוי צדיק ושומר אמונים אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמן, והגיל שתינוק אומר אמן זה כשהוא בן שנתיים, ובגיל זה אין לו לא כוונת האר"י ולא כוונת הרש"ש, והכוונה היחידה שיש לו זו 'כונת הבטחה' שיקבל ממתק אם יענה אמן בקול, ומשעה זו אמר ר"מ דיש לו חלק לעוה"ב, הרי לנו כמה גדול כח כל תיבה שחז"ל תיקנו לנו, וגם בלי שום כונה יש בזה הרבה תועלת, והגר"ח ברים זצ"ל היה רגיל לומר שאם אדם אומר לאשה הרי את מקודשת לי בלי שום כונה, הרי היא אשת איש לכל דבריה, שגם למילים בלי כונה יש השפעה גדולה, אלא שכלל שיש יותר כונה מעלת התפילה גדולה לאין ערוך.

לעומת זאת – בבקשות הפרטיות אם אומרם בלי כונה אין בזה תועלת כלל, שאין במילים שום סודות, אבל מאידך בבקשות פרטיות הלב נפתח יותר, ומתקיים 'ואשפוך את נפשי לפני ה' [ש"א א' טו], ואדם יותר מכוין את ליבו ודעתו, ולכן כל אדם צריך את ב' חלקי התפילה, גם את הנוסח שחז"ל סידרו לנו וגם להוסיף בקשות מעומקא דליבא.

ומבאר ר' מאיר שמחה, שבזה נמשלה תפילה לחרב וקשת, שחרב זה דבר חד וחותר גם מקרוב ואפילו בלי תנופה, אלא שכלל שיש יותר תנופה ועוצמה בחרב כך היא חותכת עוד יותר, אבל חץ וקשת בלי שום תנופה לא יזיק מאומה, וכל הכח שלו להשפיע זה רק כשמתחמים אותו לפני כן. והתפילות הסודיות נמשלו לחרב, כיון שיש להם כח בעצמותם לפעול ואפי' בלי לב, אלא שכלל שיש יותר לב כך ההשפעה של התפילות יותר גדולה, והתפילות הפרטיות נמשלו לקשת שכל הכח שלהם לפעול זה רק ע"י הכונה. וזהו שתרגם אונקלוס ברוה"ק 'בחרבי ובקשתי – בצלותי ובבעותי' שפלות זה התפילות שחז"ל סידרו לנו וזה נמשל לחרב, וקשת – זה הבקשות שבעולמות הלב שנמשלות לקשת, וכן אנו מורים בקדיש, תקבל 'צלותהון ובעותהון' דכל ישראל, גם התפילות הסודיות וגם בקשות אישיות, וכן כי אתה שומע 'תפילות ותחנונים' שתחנונים זה מה שכ"א מתחנן מעצמו ומבקש בשפה משלו, ואת שניהם הקב"ה שומע לקולו.

וכדי להגיע לשלימות בעבודת הקב"ה, לא מספיק להתפלל התפילות הסודיות, כי קשה מאד להגיע למעלת הצדיקים, לחיות עם הרבש"ע כל הזמן, ובמסילת ישרים הנ"ל בפכ"ה אחרי שמביא פסוקים ומאמרי חז"ל על מציאות

הריב דסלר זצ"ל שאל פעם את החזו"א, הרי אנחנו זוכים לעמוד בתפילה לפני המלך ממש, ואנו פונים לקב"ה בלשו' וכוח 'אתה גיבור' אתה חונן' וכו', ומתחילה אנו מבקשים חנונו מאיתך דעה בינה והשכל, והשיבנו אבינו לתורתך, סלח לנו וגאלנו וכו', שכשעומדים לפני המלך זה הזמן לבקש על רוחניות, אבל פתאום מתחילים ברך עלינו ומבקשים על פרי האדמה על תפוחי אדמה ועגבניות, וכי בשביל זה נתנו לנו זכות לעמוד לפני המלך, והרב דסלר רצה לומר שאנחנו מבקשים על גשמיות בשביל רוחניות כי אם אין קמח אין תורה.

השיבו החזו"א – לדידי קושיא מעיקרא ליתא, אנשים טועים בהבנה מה היא תפילה וסבורים שתפילה זה כספומט של ישועות, ולכן אפשר לשלוח שלוחים על ידי קופות ישועות של העבודה ארבעים יום ברציפות, והם יביאו ישועות בקלות, אבל האמת היא שתפילה זה לבנות קשר עם הקב"ה ע"י שמבקשים ממנו, **נפתולי אלוקים נפתלתי** מביא רש"י ב' פירושים הא' שזה מלשו' חיבור והשני שזה מלשו' תפילה שהרבתי והפצתי בתפילה, ואמרנו לבאר שלב' הפירושים זה מלשו' חיבור כי אין מתחברים לקב"ה ע"י שמפצרים בתפילה לפניו, שהרי הקב"ה יכול ליתן לנו כל מה שאנחנו רוצים גם בלי שנתפלל לפניו, וכל מה שהקב"ה עשה שיחסר לנו כל כך הרבה זה רק בשביל שנבקש ממנו, ונרגיש ונכיר בזה שהכל ממנו ונהיה במצב של **לך לבד עינינו תלויות**. ויש לזה ראיות בלי סוף מדברי חז"ל **מפני מה היא אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים** ואדם אין לעבוד את האדמה שלא היה מי שיכיר בטובתו של גשמים, והקב"ה יכול להצמיח גם בלי גשם אבל בשביל שיהיה לנו קשר עמו עשה שלא יצמח בלי גשמים, **יונתי בחגוי הסלע גוי השמיעני את קולך גוי** וכנהניו רבות, וכיון שכך לא מספיק אם נבקש רק על חכמה בינה ודעת, לא מספיק אם נבין שהוא המלמד תורה והגואל, אלא אנחנו צריכים לחיות ולהכיר שכל דבר קטן הוא ממנו, ואנחנו צריכים את הרבש"ע כל בוקר מחדש בשביל ארוחת בוקר ולכל שאר הצרכים, וח"ו אם נאמר לרבש"ע בשביל השיבו וגאלנו אנחנו זקוקים לך, אבל בשביל ברך עלינו אנחנו מסתדרים לבד, כי התלות הגדולה ברבש"ע היא כשזה בכל הדברים הקטנים, כן המתחטא לפני אביו להגיד לקב"ה בשביל כל דבר בעולם אני צריך אותך.

ואנשים נוטים לזלזל בבקשות על דברים קטנים, ולא יודעים שזה המעמיד של כל הקשר לקב"ה, ר' פנחס מקוריץ זיע"א האריך פעם בבקשות אחר יהי לרצון, וקניי הסתיים הטו פאון ושמענו אותו מבקש רבש"ע בבקשה מן שהמשרתת לא תעזוב, והיו בטוחים שיש כאן סודות עצומים ומרמו לשכינה וכיוצא ב, ואחרי התפילה נגשו אליו ילמדנו רבינו מי היא אותה משרתת, השיב ר' פנחס שיש לו כבר הרבה שנים משרתת בבית, ואשתו הרבנית מורגלת בה ואם היא תעזוב לא ימצאו אחרת שמכירה את כל צרכי הבית והיה מאד קשה לרבנית, ולכן ביקשתי מהקב"ה שהמשרתת לא תעזוב, אמרו לו תלמידיו רבינו בשביל זה מבזבזים את השמונ"ע, נענה להם ר' פנחס לבזבז? והרי בשביל זה נבראה תפילה - לבקש על כל פרט קטן, דמו בנפשכם, בן של רה"י גדול שתמיד מבקש מאביו שיקנה לו גמרא ומשניות וספרי קודש, אבל מעולם לא ביקש מאביו שיקנה סוכריה במכותה, הילת הזה הוא 'יתום בחיי האב' כי קשר בריא עם אבא זה רק כשמבקש מאבא את כל הצרכים ללא יוצא מן הכלל.

וכל אחד צריך להרגיל את עצמו בזה, לעצור באמצע שטף החיים ולשאת תפילה קצרה, לבקש ולהודות ועל ידי זה קונים שיויתי ה' לנגדי תמיד, ובפרט אם יש לאדם דבר שמעיק עליו ולוחץ על ליבו ונמצא באמצע הדרך ונוכח באותה מעוקה וליבו עגום עליו, עכשיו זה הזמן לא לחכות רגע לא להמתין לשמונה עשרה או לאמירת תהילים, אלא לעצור מיד ולפנות לקב"ה בשפה משלך ולבקש על הנצרך.

שמעתי סיפור על מרן הסייפלער זצ"ל, סיפור קטן שבעיני הוא סיפור גדול מאד, היה יהודי בני ברק בשם ר' יוסף לב זצ"ל, שהיה מתלמידי ר' שמעון בגדרודא ועבר את כל תלאות מלחמת העולם השנייה, [נתמיד היה אצלו תמונה של רבו ר' שמעון, ופעם נאצי תפסו ונטל ממנו את כל חפציו וכשראה את תמונתו של ר' שמעון נבהל ואמר זה איש קדוש, ונמלט על נפשו והחזיר לו את כל מה שלקח ממנו], ואחרי המלחמה עלה לא"י ולמד אצל הסייפלער בנובהרדוק בגבעת רוקח, וסיפר בנו הגר' מאיר שאביו היה חולה לב ופעם אחת עלה לסייפלער עם קויטל לבקש שינפלה על אביו, והסייפלער גמר לקרוא את הפתק ותכף ומיד נאנח מעומק הלב ואמר - רבש"ע תרחם על ר' יוסף כמה צרות הוא כבר עבר בחיים, ומה הסיפור בזה, אנחנו שומעים על חולה ובמקרה הטוב אנחנו רושמים את השם ומכניסים לסידור להתפלל בראינו, או אומרים במוצ"ש אני יהיה בכותל או בקבר רחל ושם אתפלל, אבל הסייפלער בלי הכנות במקום מתפלל ומבקש מהקב"ה, כי הוא יודע שהקב"ה נמצא כאן ועכשיו, ישנו ביטוי לקרוע את השמים בתפילה' למה צריך לקרוע את השמים הרי הקב"ה נמצא פה בארץ מלא כל הארץ כבודו, ואפשר בכל רגע לפנות אליו ולבקש ממנו. ומי שמתרגל לחיות כך, ומבקש ומודה על כל דבר קטן, הוא זוכה לחיות שיויתי ה' לנגדי תמיד, והוא זוכה למעלת הצדיקים, ה' יזכיני.

עוד נושא אחד, חיזוק בתפילה בישיבה, צריך לדעת שכשמגיעים מוקדם לתפילה ומתפללים בישיבה בקביעות מקום, כל התפילה נראית אחרת שלא צריך לדלג כלום ויש נעימות בתפילה מתחילה ועד סוף, אבל מי שנתאחר וצריך בחיפזון להתפלל ולדלג אינו טועם את הנעימות של התפילה, ומלבד זה יש בזה עוד ענין של נתינת כבוד לבית ה', שכשמגיעים חמש או עשר דקות לפני התפילה נותנים בזה כבוד לבית ה', והיה יהודי צדיק בחיפה בשם הרב כוך זצ"ל, שהיו באים אליו להתברך והיה אומר להגיע לביה"כ כמה דקות לפני התפילה, ואנשים ראו על ידי זה ישועות גדולות, ותפילה בישיבה זה לא בשביל המשגחה, אלא הישיבה היא בית ה' וכל הליכה לבית ה' היא מצוה בעצם, וידוע דברי המהר"ל שיש ג' הליכות שאינם הכשר מצוה אלא הם מצוה בעצם, עליה לרגל, הליכה לכבוד שבת, והליכה לביה"כ, כי זה הילוך שבעצמו נותן כבוד לה' והולכים לקראת המלך, וגם אם קשה

השי"ת בכל מקום, כ' ואמנם הדבר הזה אינו מצטיר היטב בשכל האדם אלא ע"י התמדת ההתבוננות וההסתכלות הגדול, כי כיון שהדבר רחוק מחושינו, לא יצירהו השכל אלא אחר רב העיון וההשקפה, וגם אחר שיצירהו יסור הציור ממנו בנקל אם לא יתמיד עליו הרבה' שכל דבר שאנחנו לא תופסים בחוש אנחנו לא חיים אותו, וכמו בנגיף הקורנה שכיון שזה דבר בלתי נראה הרבה יותר קשה להאמין בו, ולכן הרבה אנשים מזלזלים בזה כי אין בזה השגה חושית. ולכן כיון שאין השגה חושית לכך שהרבש"ע מלא כל הארץ כבודו, הדרך היחידה להשיג את זה היא רוב העיון וההשקפה כש"כ במס"י, ולהתבונן ולחזור ולהתבונן שהקב"ה נמצא בכל מקום ובכל זמן.

ואין זוכים לזה, הזכרנו כמה פעמים מעשה שהיה עם הגר' אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל, [שכתב בייחד עם מרן הגר"ח את ה'שונה הלכות'], שבצעירותו למד בישיבת חברון וזכה שכל שבוע היה נוסע להסתופף בצל החזו"א, ופעם אחת נכנס לחזו"א והחזו"א שאלו איך יתכן שרואים יהודים שנראים יראים ושלמים שמתפללים כל יום ואפילו מדקדקים בהלכה, וביום אחד הכל מתפרק ועוזבים לגמרי עול תורה ומצוות, ור' אלעזר צדוק נבהל שחשב שהחזו"א מתכוין להוכיחו, ונמלט מהחדר באמצע דברו עם החזו"א והסתובב סהרורי רבחויות בני ברק וחשב לעצמו מה החזו"א רואה עלי, ופגש ידיד ושוח לו את דברי החזו"א, אמר לו אותו ידיד אל תדאג החזו"א לא רואה עליך כלום הוא רק רוצה ללמד אותך אורחות חיים, תחזור אליו והוא יסביר לך מה כונתו, וכך עשה וחזר לחזו"א שהגיע אותו ואמר לו ח"ו לא ראיתי עליך כלום ורק באתי ללמדך, ושוב חזר על דבריו איך יתכן יהודי שומר תור"מ כ"כ הרבה זמן, ובבת אחת עוזב את כל היידישקייט, ואמר החזו"א יהודי יכול לחיות כירא וחרד שבעים שמונים שנה ולהתפלל בכל יום שלש תפילות, אבל מעולם לא היה לו קשר עם הבורא עולם, שכל מעשיו היו מתוכננים בלי לב הכל היה מלומדה, ולא פלא שביום אחד הכל מתפרק.

ובאמת זה לא חידוש של החזו"א, המגיד הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל, היה מביא הפסוק בישעיה [כט' יג'], ואין דרך להעביר פסוק זה עם המתיקות והניגון של ר' שולם זצ"ל, 'יאמר ה' יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבודני ולבו רחוק ממני ותהי; יראתם אותי מצות אנשים מלומדה' ומה העונש ע"ז כ' [שם יד'] לכן הניי יוסף להפליא את המע הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמינו וביתנו נבוינו תסתתר' ולמה איבוד החכמים זה עונש על מצות אנשים מלומדה, מידה כנגד מידה - הרב דסלר זצ"ל מסביר מה התועלת של הקב"ה מכל החורבן הגדול, ולמה עשה ה' ככה, ומבאר שלפני החורבן היה הרבה סממנים חיצוניים וזה מה שגורם לאדם לעבוד מלומדה, ומה עושה הקב"ה לוקח את כל הדברים החיצוניים ומשאיר את האדם עם עצמו וכך הוא חייב לבנות את עצמו לבד, [והאירכנו כבר שבתקופת הקורנה הקב"ה השאיר כ"א עם עצמו, כדי שיוכל להתנתק מהמלומדה ולעשות דברים עם הלב], ולכן העונש על מצות אנשים מלומדה, הוא - שאבדה חכמת חכמינו כו', שהקב"ה לוקח את החכמים והנבונים, וכך כל אחד חייב לבנות את עצמו לבד.

שמעתי מהמשגיח הגה"צ ר' דן סגל שליט"א, שאפשר לשאול בחור האם יש לך קשר עם הרבש"ע? והוא עונה - לא, אין לי זמן אני כל היום עסוק, בבוקר מיד כשאני קם מודה אני, אח"כ ברכות השחר קרבנות ופסוד"ו, וכן יוצר אור וק"ש ושמונ"ג, סדר א' שיעור חזרה כו' כו', ואין לו זמן להיות בקשר עם הרבש"ע, רח"ל, אפשר לקיים מצות השי"ת כל הזמן אבל כשזה נעשה בלי לב אין שום חיבור לקב"ה ע"ז, וכשאין חיבור אין פלא שהכל מתפרק ביום אחד.

הוסיף החזו"א ואמר - דע לך שאין קיצורי דרך, שכדי לחיות שהכל מהקב"ה וכמו שהבאנו מהמס"י שזה דבר שקשה לקנותו, צריך להשקיע בקשר עם הרבש"ע, ואין בונים את הקשר אחר החזו"א **על כל דבר קטן לבקש ועל כל דבר קטן להודות** והביא דוגמה של קניית נעליים, שלפעמים הולכים לחנות ומתעכבים שעה ומודדים חמש עשרה זוגות ובסוף מגיעים עם הנעל הביתה וזה לא נוח, ולפעמים בשתי דקות מוצאים זוג נעליים ומרוצים למשך שנה, ולכן אדם שיוצא לקנות נעליים ישא ביציאתו תפילה קצרה - רבש"ע תעזור לי למצוא נעליים בקלות, ובחזרתו יתן הודאה לשעבר - תודה רבש"ע שמצאתי נעליים טובות, וכך בונים קשר שחיים את זה שאין עוד מלבדו, וזה נקרא שיויתי ה' לנגדי תמיד, וזה כל מעלת הצדיקים. **וזה הפשט בדברי חז"ל בברכות פרק הרואה [ס.]** הנכנס לכרך, ככניסתו מהו אומר יה"ר מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לכרך זה לשלום, נכנס אומר מודה אני לפניך ה' אלוקי שהכנסתני לכרך זה לשלום, וכן ביציאתו ע"ש, שהדרך לחיות עם הרבש"ע היא לבקש ולהודות על הכל, ובפרט ברוחניות, לפעמים יש סדר שקשה ללמוד בו, או תוספות עמוס ומורכב, לפנות לרבש"ע שנמצא כאן ועכשיו רבש"ע, ואחרי הלימוד להודות לרבש"ע שהצליח בידינו, וסיפר לי בנו של הגרא"צ זצ"ל שכך אביו חי כל החיים, בכל כניסה לחנות ביקש וביציאתו הודה, כל פעם שמכחים לאוטובוס לבקש שלא יהיו עיכובים [באופן שזה לא תפילת שוא] ולהודות שהולך בקלות, וכך קונים מעלת הצדיקים.

קדוש ה' ר' נחומק' מהורדנא זיע"א, היה רבו של הח"ח, ובכל בית בליטא היה תלוי תמונתו, והיה גבאי צדקה גדול והיתה לו אפודה עשויה מעור של כבש ובוה האפתה של השנים, וסיפר הח"ח - שכסדר היה שומע אותו מודה לרבש"ע על האפודה שמחממת אותו ביום ובלילה, ושיכול הרבה פעמים להפוך את זה לסל ולהניח בפנים מוצאים לחלקם לעניים, כך חיים צדיקים בכל דבר ובכל זמן עם מרגישים שכל מה שיש להם הוא מהקב"ה.

וכל ענין זה של בקשות פרטיות שכ"א מדבר בשפתו, אנשים נשתבשו בזה בדור האחרון וחושבים שלדבר עם הקב"ה זה שייך לברסלב, וזו טעות גמורה כי לדבר עם הקב"ה זה הא' ב' של יידישקייט, והח"ח כסדר היו שומעים אותו מדבר עם הקב"ה בשפה שלו והיה בויה בתוך דבריו, וזה לא ענינים אלא זה כל מעלת הצדיקים.

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת ויחי. הפרשה המסיימת את חומש בראשית – 'ספרם של אבות'. פותחת הפרשה: {מז, כח} ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה.

דנים המפרשים, למה היתה צריכה התורה לומר "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", לכאורה המילים הללו מיותרות; אם התורה כבר כותבת "ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה" ובשבו שבע קראנו, שכאשר הגיע יעקב אבינו למצרים הוא אמר שהוא בן מאה ושלושים שנה – אז כל א' יודע לעשות את החשבון 130-147 = 17. א"כ למה היתה צריכה התורה לעשות לנו את הסיכום הזה ולומר "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"?

כותב בעל הטורים – ויחי יעקב בארץ שלא חיה ימים טובים בלא צער אלא כמנין ויחי: י"ז שנה משנולד יוסף עד שנמכר וי"ז שנה במצרים.

כותב התנא דבי אליהו רבא {פרק ה} – כיון שבא יעקב מבית לכן ונמכר יוסף, היה בוכה ומתאבל עליו עשרים ושתיים שנה, שנאמר {בראשית לז} ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וגו' ויבך אותו אביו. וכי על יוסף היה בוכה? אלא אמר שמא נתחייבתי על שנתאיתי שתי אחיות או שמא הנחיתי מממונו של לכן ושל שכס ובטלה הברית שברתי לו הקב"ה, מיד נתגלגלו רחמי של הקב"ה ונתן ליעקב שבע עשרה שנה סמוך לזקנותו טובים מעין עוה"ב. מכאן אמרו: כל שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנותו סימן יפה לו, וכל שהשיגתו שנה אחת רעה סמוך לזקנותו סימן רע לו. יעקב אבינו היה בטובה שבע עשרה שנה שהיה במצרים, והעלה עליו הקב"ה כאלו כל ימיו היה בטובה, שנאמר ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה.

כותב התוספות בן יחיאל {ביאור על התנא דבי אליהו} – והעלה עליו הקב"ה כאילו כל ימיו היו בטובה פי' הקב"ה נתן לו בטר"ב שנים הללו עליה כזאת אשר כדי היה כנגד כל הצרות אשר היה סובל כל ימיו וראה בנו במלכותו וצדקתו עם שבטי י" כל בניו צדיקים מלאים כל טוב ואת כל כבודו במצרים כאשר בסוף ויבך אותו מצרים שבעים יום אשר לא נמצא כמוהו כבוד כזה על שום מלך ולא נשמע כן בככה כזאת מעולם ויעל עמו גם רכב גם פרשים וגו' וכן ספרו בגוים כבודו וגו' וכן כאשר יצאו ממצרים ביד רמה גו' וכן לעתיד לבוא ימצא ה' כל גו' כנגד כל הצרות אשר סבלו בני ישראל ככ' תחת הנחושת אביה כסף ורחת הכסף אביא זהב גו' {ישעיה ס"ה} ולפי ערך אשר ורעו בדמעה ברינה כן יקצרו.

בא בעל הטורים ועומד על נק' מעניינת מאד; אומרת התורה בפרשת השבוע: {מז, כט} ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ירך תחת ירכי ועשית עמדי שור ודמאת אל נא תקברני במצרים;

כותב בעל הטורים – ויקרבו ימי. ב' במסורה הכא ואידך גבי דוד איתא במדרש אמר הקב"ה אתה עשית קמ"ז מזמורים כמנין שנות יעקב תזכה כמותו מה הוא ובנו מלכו ביחד אף אתה ימלוך שלמה בניך בחיך. ד"א מה יעקב לא הגיע לימי אבותיו אף דוד כן דכתיב ביה והמלך דוד זקן בא בימים וגו'. לאחר הדברים האלה, בואו נלמד נושא מענין ואולי נמצא קשר במכת אחר לגמרי בין פרשת השבע ובין הצוואה שנתן דוד לשלמה:

אומרת התורה בפרשת השבוע: {מז, ב} ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה;

כותב בעל הטורים – על המטה. ב' במסורה וישב על המטה. והמן נופל על המטה. שהצדיקים אפילו כשהן חלשים מתחזקים שנאמר ויתחזק ישראל וישב על המטה והרשעים אפילו בתוקפן הם נופלים שנאמר והמן נופל על המטה.

בסוף הפרשה, כשהאחים חוזרים מהקבורה של יעקב, מספרת התורה שהאחים באו לבקש מחילה מיוסף;

אומרת התורה: {ג, יד} וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחיו קברו את אביו: {טו} ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב וישב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו: {טז} ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר;

אומר רש"י – ויצו אל יוסף. כמו {שמות יג} ויצו אל בני ישראל, צוה למשה ולאהרן להיות שלוחים אל בני ישראל, אף זה ויצו אל שלוחם להיות שליח אל יוסף ולומר לו כן. ואת מי צוה, את בני בלהה שהיו רגילין אצלו, שנאמר {לעיל לז ב} והוא נער את בני בלהה: אביך צוה. שנו בדבר מפני השלום, כי לא צוה יעקב כן שלא נחשד יוסף בעיניו.

ממשיכה התורה ואומרת: {שם יז} כה תאמרו ליוסף אנה שא נא פשע אחיך וחסאתם כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברים אלו. מובא בחז"ל, שכשחזרו השבטים מקבורת יעקב, ביקש יוסף לעבור על יד הבור שבו זרקו אותו האחים כדי לברך 'ברוך שעשה לי נס במקום הזה'; כשראו האחים באיזו כוונה מברך יוסף את הברכה, הם נבהלו – "שלשים ותשע שנים חלפו מאד, ובכזו כוונה הוא מברך? מי יודע, מה הוא הולך לעשות לנו במצרים!"

דבר נוסף, לאחר שחזרו מקבורת יעקב, הפסיק יוסף להזמין את אחיו לסעודות אצלו – ולמה? כי הוא לא רצה לשבת למעלה בזמן שראובן ויהודה למטה; כל זמן שהאבא נמצא והאבא מדבר, אז הוא קובע איפה יושב כל א'. אבל כשאבא לא נמצא ויוסף צריך לקבוע איפה כל א' יושב, הוא לא הרגיש בנוח שהוא ישב מעל אחיו. ממילא אמר, "עדיף שלא יהיו סעודות"; מצד האחים, אמרו: "הוא לא מזמין אותנו כי הוא שונא אותנו. כל מה שהוא הזמין אותנו עד עכשיו, זה היה כי אבא היה כאן. אבל עכשיו כשאבא נפטר, ממילא הוא לא מזמין אותנו".

אומר התרגום יונתן בן עוזיאל {ג, כ} – "ואתון חשבתון עלי מחשבין בישיין דמא דלא הוינא מסתחר עמכון למיכל מן בגלל דנטייר לכוון בבו הוא ומימרא דיי חשבא עלי

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

לכיון בתפילה אם מתאמצים ומגיעים מוקדם זה מראה שיש כבוד לתפילה, והקב"ה רואה שהוא מתאמץ ורוצה ומקבל את תפילתו, אבל אם מולול ומגיע מאוחר איך יקבלו תפילתו, ובז לדבר יחבל לו, והרבינו יונה אומר שבשמים מעריכים את פעולות האדם כמו שהוא מעריך אותם, לכן חזקו ואמצו לבוא לתפילה בישיבה בזמן ותעשו בזה טובה לעצמכם,

פירוש הדבר, אמר דוד המלך לשלמה: "כמו שלחמני את בני ברזילי הגלעדי זה חסד, כך גם להרוג את יואב בן צרויה ואת שמעי בן גרא זה חסד!" שמעי בן גרא היה רבו של שלמה המלך; היה ראש הסנהדרין! אותו שמעי בן גרא, שלמה המלך היה חייב לו את העולם הבא שלו – ולמה? כי אומרת הגמרא (מסכת ב"מ לג, א) – אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא; אמר לו דוד המלך: "אם אתה לא תהרוג אותו, לא יהיה לו עולם הבא!" – זה החסד הגדול ביותר שיכל שלמה לעשות איתו!

ומה קרה עם יואב בן צרויה? יואב בן צרויה הרג שני שרי מלחמה: הא' קראו לו אבנר בן נר, והשני נקרא עמשא בן יתר; אבנר בן נר היה שר צבאו של שאול, ועמשא בן יתר היה שר צבאו של אבשלום – שניהם ערקו ובאו בסוף לדוד המלך – מה בדיוק קרה?

ברגע ששאלו ובניו מתו במלחמה, המליכו את איש בושת במחניים; בהתחלה הלך איתו אבנר בן נר, לאחר מכן הוא חשד בו וערק משם. תוך כדי המלחמה שהייתה בין אבנר בן נר ליואב בן צרויה, רדף אחיו של יואב – עשהאל בן צרויה אחרי אבנר. הזהיר אותו אבנר שאם הוא לא יפסיק לרדוף אחיו, הוא לבסוף יפגע. כמובן שהוא לא שמע לאזהרות שלו, ולבסוף הוא הרג אותו.

כאשר הגיע אבנר בן נר לדוד המלך ואמר לו שהוא רוצה להתפייס איתו, והוכיח לו את נאמנותו בזה שהוא הביא לו בחזרה את מיכל בת שאול, עשה לו דוד משהת קבלת פנים – ויש יצא יואב בן צרויה לרדוף אחרי אבנר בן נר – והרג אותו, היות והייתה לו טענה שהוא גושל הדם על כך שהרג את אחיו.

הבא בתור היה עמשא בן יתר, שהיה שר צבאו של אבשלום. ברגע שהתפרק הצבא של אבשלום, הוא בא לדוד המלך ודוד מינה אותו להיות שר צבאו במקום יואב. זמן מה לאחר מכן, פרץ מרד שבע בן בכיר, ודוד הורה לעמשא להזעיק את צבא יהודה. עמשא התמהמה ודוד הורה לאבישי בן צרויה להחליף את עמשא ולצאת מיד בראש הצבא ולדכא את המרד. עמשא הצטרף מאוחר יותר לצבאו של אבישי בגבעון, שם ניצל יואב בן צרויה: הוא התחזק ורוצח את עמשא.

בא דוד המלך ומצה את שלמה להרוג את שמעי בן גרא ואת יואב בן צרויה – ולמה? כדי להביא אותם לחיי העולם הבא.

לאחר הדברים האלה בואו נעמוד על דבר נפלא ביותר:

שמעי בן גרא, אומר רש"י, היה ראש הסנהדרין. היה ממשפחתו של שאול המלך, וברגע ששאול נהרג במלחמה, אחז שמעי שדוד אשם במיתו. וחזן מזה, הוא גם האשים אותו בחטא ברג שבע ובעוד כמה חטאים, ולכן הוא כינה אותו בכינוי גנאי; מספר הנביא: "ש"ב טז, ה) ובא המלך דוד עד בחורים והנה משם איש יוצא ממשפחת בית שאול ושמו שמעי בן גרא יצא יצוא ומקלל;

אומרת הגמרא (מסכת שבת קה, א) – והוא קללני קללה נמרצת – נוטריקון נוף הוא מואבי הוא רוצח הוא צורך הוא תועבה הוא.

שם ו) ויסקל באבנים את דוד ואת כל עבדי המלך דוד וכל העם וכל הגברים מימינו ומשמאלו: (ז) וכה אמר שמעי בקללו צא איש הדמים ואיש הבליעל;

מבאר המשבצות זהב – "צא איש הדמים ואיש הבליעל", דמים' פירשו המפרשים על דמי אבנר ואיש בושת וכל בית שאול, שחשד בדוד שהוא אשם והוא סיבב את ההריגה של כולם. וכמוכן הריגת אוריה. "איש הבליעל" היינו מעשה דבת שבע שהיה לדעתו גילוי עריות, ומתאים לזו לשון 'בליעל', כמו שאמר חז"ל 'שוח'ט נ"ג) "מהו בליעל – מגלה עריות" וכו'...

ומה פירוש "צא צא"?

ובקהלת יעקב פירש, צא מירושלים של מטה, וצא מירושלים של מעלה, המכוונת כנגד ירושלים של מטה.

שם ח) השיב עליך ה' כל דמי בית שאול אשר מלכת תחתיו ויתן ה' את המלוכה ביד אבשלום בנך והנך ברעתך כי איש דמים אתה: (ט) ויאמר אבישי בן צרויה אל המלך למה יקלל הכלב המת הזה את אדני המלך אעברה נא ואסירה את ראשו;

נשאלת השאלה – ולמה הוא קרא לו כלב?

אומר המשבצות זהב – האחרונים דייקו מהרמב"ם, שהמבזה חמור מהמורד במלך ע"ש אינו שומע למה שציווהו המלך, וז"ש אבישי בושת תורת טענה. למה יקלל, אעברה נא ואסירה את ראשו. ולכאורה יש מהלשון "ואסירה נא את ראשו" מקור לדין שהמלך הורג רק בסיף כמבואר ברמב"ם מלכים ג, ח.

הנה המלך נקרא ארי, כמ"ש חז"ל {שבת ל} על הפסוק "טוב לכלב החי מן הארי המת", שהארי הוא מלך החיות והכלב הוא השפל שבחיות, ולכן המורד במלכות נקרא כלב.

ומה שנקרא בשם 'כלב' י"ל ע"פ הפס' 'ישעיה נו, יא) "הכלבים עזי נפש", שלכך העזו לקללו ומה שנקרא לו 'המת' ...

שם י) ויאמר המלך מה לי ולכם בני צריה כה יקלל כי ה' אמר לו קלל את דוד ומי יאמר מדוע עשיתו כן;

אומר רש"י – ה' אמר לו. אפשר אדם כמותו שהוא ראש לסנהדרין, יקלל את המלך אם לא שנאמר לו מאת הקב"ה.

שם יא) ויאמר דוד אל אבישי ואל כל עבדיו הנה בני אשר יצא ממעי מבקש את נפשי ואף כי עתה בן הימני הנחו לו ויקלל כי אמר לו ה': (יב) אולי יראה ה' בעיני והשיב ה' לי טובה תחת קללתו היום הזה;

אומר המשבצות זהב – יראה ה' בעיני מפרש רש"י ושאר מפרשים ב'דמעת עיני'. וכן כתב רד"ק בשם הת"י והכתוב 'בעוני' מפרש הרד"ק 'בעני' דהיינו בצער.

אמר דוד: "הקב"ה יראה כמה צער יש לי מכל הביזיונות שמבזים אותי, ואז אולי הוא ימחל לי על עוון בת שבע!"

יג) וילך דוד ואנשיו בדרך ושמעי הלך בצלע ההר לעמתו הלוך ויקלל ויסקל באבנים לעמתו ועפר בעפר;

אומר המשבצות זהב – איתא בחז"ל {שוחר טוב נ}: "וכי באויר היה להם לילך (ולמה כתיב בדרך), אלא שהלכו בדרך עונה (שדברי דוד נתקבלו על לב אנשיו, לקבל באהבה ועונה את הקללות של שמעי). ושמעי הולך בצלע ההר, מזכיר לו מעשה הצלע (צלע היינו אשה שהוא מעשה בת שבע).

בחלוף ששה חודשים, חזר דוד המלך למלכותו – ולמה? כיון שאבשלום נהרג;

ושבטי י-ה אמרו ליוסף הרי נוסף על הציווי שנצטוו להעלות את אבינו, ציוה אותנו כולנו על סדר הגלים, ורמז לנו בזה שנהיה באחדות. ולכן "אביך ציוה – לאמור" היינו לדורות. כמו שכתב הרמ"ק ז"ל 'בעבודת יום הכיפורים' שלו "שכן דרך השרשים להתפעל מענפיהם התחתונים" ולפיכך אחדות השבטים נוגע לדורות.

וזה שמבקשים סליחה 'חטאתי לאלוקי ישראל ולפלוני' לפי שפירוד לבבות נוגע בגבהי מרומים, שהרי האחדות היא מכוונת למרכבה, וכשראה יוסף גודל צדקתם "ויבך יוסף בדברים אליו" היינו שאמרו שחטאו כנגדו, ואם על עצם המכירה אמרו פשע וחטאת, שהיו שוגג בזה וכפי שכן נסבב משמים, אבל על הפירוד אמרו 'פשע' בלבד, וענה להם 'התחת אלקים אני' כאומר להם מי בא בסוד ה'!

מוסיף החתם סופר ואומר – וי"ל שרמזו אביך ציוה לפני מותו, כי אמר לו "אל שדי נראה אלי" ג"כ ר"ת אש"נ"א – א"ר י"ר נ"ש א"ד"ם.

לאחר הדברים האלה, נוכל לגשת לביאור ההפסדה:

יצא לי כמה פעמים להיות חתום על צוואת 'שכיב מרע' – אנשים שעמדו להסתלק מן העולם וכתבו צוואה, ואני הייתי צריך לחתום שאותו נפטר עשה את הצוואה בראש צלול מבלי לחץ עליו של בני המשפחה.

רוב הצוואות שישנם, עוסקות לרוב בענייני ממונות. לעומת זאת, כשקראתי את הצוואה של מו"ר ר' ראובן קרלנשטיין זצ"ל, לא הייתה אחת שנוגעת לכסף – כל הצוואה בענייני רוחניות.

ההפסדה שנקרא בע"ה בשבת זו, ישנה גם צוואה – דוד המלך הולך להסתלק מן העולם, ומניח צוואה;

אומר הגמרא: (מ"א ב, ב) אנוכי הלך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש: (ג) ושמרת את משמרת ה' אלהיך ללכת בדרכיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו ככתוב בתורת משה למען תשכיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה שם: (ד) למען יקים יהוה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל – עד כאן הצוואה ברוחניות. וכאן מגיע ה'בומבה' – (ה) וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה אשר עשה לשני שרי צבאות ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר ויהרגם וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחברתו אשר במתניו ובנעלו אשר ברגליו: (ו) ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלם שאל – "תדאג לגמור אותו לפני שיזדקן" – בקשה מס' 2: {ז} ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחנך כי כן קרבו אלי ברחי מפני אבשלום אחיך: בקשה מס' 3: {ח} והנה עמך שמעי בן גרא בן הימני מבחורים והוא קללני קללה נמרצת ביום לכתי מחנים והוא ירד לקראתי הירדן ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בדם: (ט) ועתה אל תנקה כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאל – וכאן מסתיימת לה הצוואה.

אין כאן דיווח כמה כסף הוא משאיר, באיזו תוכנית חיסכון ומהי צורת החלוקה – דוד המלך אכן השאיר כסף, כמ"ש "דה"א כב, יד) והנה בעניי הכינותי לבית ה' זהב ככרים מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולנחשת ולברזל אין משקל כי לרב היה ועצים ואבנים הכינותי ועליהם תוסיף – ולמרות זאת, דוד המלך לא מתייחס בצוואתו לענייני ממון.

באים המפרשים ושואלים שאלה נפלאה – דוד המלך מצוה להרוג שניים, את יואב בן צרויה ושמעי בן גרא, ובאמצע הוא מצוה לתת אוכל לבני ברזילי הגלעדי, ולכאורה זה לא מובן. או שתצוה קודם להרוג את שניהם ואח"כ תצוה לתת אוכל, או תצוה לתת תחילה אוכל ואח"כ תצוה להרוג את שניהם – מה פתאום נכנס הציווי על תנית אוכל לבני ברזילי הגלעדי בין שתי ההריגות?!

מה קרה עם בני ברזילי?

כידוע, אבשלום בנו של דוד הכריז עליו מרד. כשרכז דוד מבנו אבשלום, הוא גשגש את ברזילי הגלעדי – אדם מבוגר מאד, שאמר לו: "בשבילי אתה מלך! אתה תשב אצלנו בראש השולחן, ואנחנו האורחים שלך!" וזה מה שאמר דוד – "כי כן קרבו אלי ברחי מפני אבשלום אחיך" – לא נאמר 'קרבו' אלא 'קרבו' – "אנחנו איתך ולא עם אבשלום – אצלנו אתה בראש!" – כמה אדם צריך את העידוד הזה בשעת נפילה! וכבר אמר דוד המלך בתהלים: {קז, מא) וישגב אביון מעונו וישם כצאן משפחות – מה פירוש הפס'?

מה קורה לאדם עני, שיש לו קרובי משפחה אמידים? הוא בא לאחד מקרוביו ואומר לו: "אתה זוכר את דוד משה מגבעת אולגה?!"

"משה מגבעת אולגה!?" לא זוכר ... מי זה?!"

משה מגבעת אולגה זה דוד שלו. אבל אם הוא היה אומר לו שהוא מכיר, הוא היה מתחיל 'לחלוב' אותו – "הוא הדוד של האבא מהסבא..."

מה קורה לאדם עני שמילא לוטו בעשרה שקלים, וזכה בעשר מיליון?!! הוא הולך למשרדי מפעל הפיס, שם מסכה של לוטו ומתחיל לעשות תמונות. בן דוד שלו מתקשר אליו למחרת ואומר לו: "שלמה! ראיתי אותך בעיתון עם מסכה של לוטו – זיהיתי ישר את הזקן!!!! מברוק!!!!!"

"אני עם מסכה של לוטו?!"

"כן נו... ישר זיהיתי שזה אתה: אל תדאג אני לא הולך לפרסם את זה ... אבל אתה ידע ... 'מעשרות'!" 😊

אומר דוד המלך: "וישגב אביון מעונו" – כאשר העני יוצא מהבוץ וזוכה בעשר מיליון, כולם נעשים משפחה שלו! אבל כשבאדם בבוץ, אף א' לא זוכר מי הוא – כולם מקבלים פתאום אלאהייהם; דוד המלך היה בנפילה, וכשאדם בנפילה אנשים לא אוהבים להיות בקרבתו – אבל דוקא אז, בזמן הנפילה, בא ברזילי והושיב את דוד בראש – "אני הולך איתך עד הסוף!"

בא דוד לשלמה בנו ומצוה אותו: "בבקשה, ולבני ברזילי הגלעדי תעשה חסד והיו באכלי שלחנך"

כותב המשבצות זהב (מלכים א') – וכתבו המפרשים {כלי יקר, קהלת יעקב ועוד} לדקדק, למה נכנס הציווי בעשיית חסד בין שני הציוויים להעניש את יואב ושמעי בן גרא, אלא שזה המצוי שגם העונשים שודים ציוה עליהם היו מחמת מדת החסד, לענוש אותם בעוה"ז כדי שימצאו מעונשי שמים בעוה"ב. וזה הי"ו "ולבני ברזילי הגלעדי" מוסיף על ענין ראשון, ששניהם ענין הטבה וחסד.

אומר הנביא: (שם יט, יז) וימהר שמעי בן גרא בן הימיני אשר מבחורים וירד עם איש יהודה לקראת המלך דוד: [יח] ואלף איש עמו מבנימין ... [כ] ויאמר [שמעי] אל המלך אל יחשב לי אדני עון ואל תזכר את אשר העוה עבדך ביום אשר יצא אדני המלך מירושלם לשום המלך אל לבו [שקיללתי אותך קללה נמרצת]: [כא] כי ידע עבדך כי אני טמאתי והנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף לרדת לקראת אדני המלך - [אני הראשון שהגעתי מעם ישראל לבקש המלך סליחה!]: [כב] ויען אבישי בן צרויה ויאמר התחת זאת אלי יומת שמעי - [א] אתה המלך למחול לו??] כי קלל את משיח ה' - [הוא חייב מיתה!]: [כג] ויאמר דוד מה לי ולכח בני צרויה כי תהיו לי היום לשטן היום יומת איש בישראל כי הלוא ידעתי כי היום אני מלך על ישראל;

שואל אותם דוד המלך, וכי יעלה על הדעת שביום המלוכה שלי אהרוג מישוה?!! - לכאורה כן. למען יראו וייראו!
אמר לו שמעי בן גרא: "תשמע, הגדלות של מלך היא בזה שלא תמיד הוא הורג את המורדים בו. יכול להיות שהגדלות שלו היא דוקא בזה שהוא יודע לוותר ולמחול! וככה אם יראו את זה כולם שאתה מוותר ומחול, כל אלה שהלכו עם אבשלום יחזרו אליך! - אבל אם תוריד לי את הראש - ומגיע לי שתעשה לי את זה - התוצאה תהיה שכולם יעזבו אותך!"

[שם כד] ויאמר המלך אל שמעי לא תמות וישבע לו המלך.
אומר המשבצות זהב - וכפל הלשון 'היום' שאמר דוד, 'כי תהיו לי היום לשטן' 'היום יומת איש בישראל', אפשה שבא לרמוז בדבריו שרק היום הוא מוותר לו. אבל יבוא הזמן שהוא יצוה את שלמה את המלך להרוג את שמעי, כמו שכתוב 'ועשית כבדתיך ואל תורד את שירתו לשאלו', שיראה בחכמתו איך להרוג את שמעי בן גרא.

בספר דברי אמת (לחכם יצחק בכר דוד, דרוש א' בדרושים שבסוף הספר) ביאר והטעים את הפסוק באופן נפלא, שהרי כל הימים שאחרי חטא בת שבע עד שהחזירו הקב"ה למלכותו, היה דוד מתפלל ומבקש מהקב"ה שימחול לו על עוון דבת שבע, והיה אומר "אלמדה פושעים דרכיך וחסאיים אליך ישובו", שע"י שהקב"ה ימחול לדוד וישיב לו את כל המדרגות שהיו לו יראו וילמדו גדול כוחה של תשובה, שזו היתה באמת המטרה של החטא, כדי ששמעו ילמדו לישראל, כדרשת הגמרא בבבא בתרא ובע"ז עה"פ (תהילים נא, ו) "לך לבדך חטאתי הרע בעיניך עשיתי למען תצדק בדברך תזכה בשפטך". והנה בא עתה שמעי בן גרא אל דוד באותה טענה עצמה, "והנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף לרדת לקראת אדני המלך", וכמשי"כ רש"י ע"פ חז"ל, "כל ישראל חטאו לך ואני יורט מכולם, והני באתי לבקש מחילה, אם תקבלני בטוחים כל ישראל שתקבלו, ואם לאו יהיו ראיים לשוב אליך עוד".

וז"ל "וע"ז אמר דוד לאבישי 'מה לי ולכח בני צרויה' כי תהיו לי היום לשטן, שאם אני לא אקבל בשעה זו לשמעי כדי ששמעו ילמדו לי ישראל, גם תפילתי שאני מתפלל להקב"ה שיקבלני בתשובה כדי ששמעו ילמדו כל ישראל אינה מתקבלת, כי כל מידותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, ונמצא שאתם לי לשטן שלא יכפר לי הקב"ה, ואדרבה, כשאני אקבל את שמעי אנכי שקללתי קללה נמרצת ואשבע לו, וממני יראו כל ישראל ויבקשו מחילה ואני מוחל להם, הקב"ה גם מוחל לי, והלא אני ידעתי כי היום אני מלך, שכשם שקבלתי לשמעי ופתחת לי פתח של תשובה, כך הקב"ה מוחל לי ואני מורה תשובה ליחיד וכמ"ש חז"ל, "עכ"ל.

שימו לב, שמעתי בן גרא מביע לבקש בקשה - [כא] כי ידע עבדך כי אני חטאתי והנה באתי היום ראשון לכל בית יוסף לרדת לקראת אדני המלך;
שאלת השאלה - איך נכנס כאן בית יוסף, והלא שמעי שייך לבנימין?!

אומר המשבצות זהב - וחז"ל [שוחר טוב, ג, פסיקתא רבתי סוף פרשה ל"א פיסקא נחמן] עמדו ודיקדקו בפסוק למה הזכיר שמעי את יוסף, והלא הוא היה משבט בנימין. ואמרו, רבי שמואל בר נחמיה אמר שהוא התכוון להזכיר את יוסף הצדיק שאחיו מכרו אותו וקנה וחסד כלפי מנא, והוא התפייס עמו ואף גמל להם טובה. ורבי יונתן פירש, שהזכיר את יוסף כיון שכל ישראל נקראים על שמו של יוסף, כמו שנאמר [עמוס ה, טו] "אולי יחנן ה' אלהי צבאות שארית יוסף". ורצה לרמוז כאמור שכל ישראל מחכים לראות כאן האם דוד יתפייס עם שמעי וימחול לו, ואז יחזרו כולם אליו ... כבר כתבו הספרים הקדושים שבמעשה זה שדוד קיבל את החרפות והגידופים של שמעי באופן נפלא כזה, וזה לקבל את הדרגה שלו להיות רגל רביעית שבמרכבה, וזוהי תשובה שהשיב לו הקב"ה ביום הזה. שכאן וזה להיות משיח אלתי יעקב חי וקיים רגל רביעית שבמרכבה.

וכבר כתבו המפרשים שנתקיים בו בודד מה שנאמר "ואהביו כצאת השמש בגבורתו", וכדרשת חז"ל, "הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים, ועונים, עליהם הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגבורתו", שיש להם גבורה כגבורת השמש בעצמה. וכך נאמר בספר שבת מוסר [פרק כ, כז] "באותו פעם (זמן) נמנו ב"ד של מעלה להיות דוד אחד מארבעה במרכבה".

אומר החפץ חיים, ברגע שהגיע שמעי בן גרא וקילל את דוד המלך, אמר דוד המלך: "ה' אמר לו קלל" - ברגע הזה הוא נעשה רגל רביעית במרכבה בן גרא וקילל את דוד המלך, אמר דוד הוא מחל לו. אבל לעתיד הוא יפרע ממנו ע"י שלמה בנו.

אומר לנו ר' שמשון מאוסטרופולי זצ"ל, ובזכות המחילה שמחל לו דוד באותו הזמן, הוא זכה ל - ש"א נ"א שהוא ר"ת ש"ור א"ריה נ"שר א"דם שיהיה המרכבה בשלימותה אחרת דמות השור היתה נחסרת מכיסא הכבוד, והיה נשאר רק אנ"א.

בדרך הדושי

היה שפיר בניו של יוסף ועל שם יעקב יקראו, וידוע שאין קידושין תופסין בניו והיו שאמר מי אלה ויאמר בני הם זייקא על שמי יקראו שרתי ניתנו לי כזה בשטר קידושין. היוצא מבריתו פה נפקסה ההלכה מפי יעקב ויוסף שיש להם דין ישראל ולא ב"ל, והנה ב"ל נידון על המתשבה ולא ישראל [קידושין ל"ט]. והא"ש כי הם חשבו רעה על יוסף ונתפכה לטובה כאשר אמר יוסף בעצמו ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, וא"כ כשיש להם דין ישראל אין ראוי לעניש אותם, אך מראש מודר פן ידון אותם כב"ל ע"כ שלחו אליו אביך צויה לפני מותו וגו', וסיימו ורמזו בדבריהם עבדי אלקי אביך, פי שאנחנו עבדי ה' כישראל והו צויה אביו לפני מותו באמת מדברך בניו של יוסף כב"ל דו"ק.

קורבה דאף מי שנתגיד קטן שנולד דמי וזהו שם כנענים ישראלים וזהו לא אהיה חב לאחריני ושפיר מניי הודאת בעל דין.
והנה הך דהוראת בעל דין כמאה עדים דמי, אתנע עלה מקרא דכי יאמר כי הוא זה וכמ"ש רש"י ויאר ראשונים בקידושין שם. וזה שאמר יוסף לאביו בני הם אשר נתן לי אלקים [בזה] רמי לו שקידושין וזו מטעם הודאת בעל דין ושפיר ראון לברכה ודו"ק.
וישו אל יוסף לאמר צויה לפני מותו לאמר: (ג, טו) אביך צויה לפני מותו, נראה ליישב שלא כונו השבטים יש להם על מה שיסמכו, והנה תניי יואמר מי אלה ויאמר בני הם אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם את אלי ואברכם ופירש"י שהראה לו שטר איוסין ושטר כתובה,
והענין בזה נראה כי ישראל הבא על הגוי ולדה כמותה כדילפי חז"ל מפוסק כי יסיר בקידושין ס"פ האומר, וא"כ אך יחשבו אפרים ומנשה כמני יעקב, אמנם אי אמרי, שהי' להם דין ישראל ויוסף גייר והיתה גורת גמורה

הוא שפיר בניו של יוסף ועל שם יעקב יקראו, וידוע שאין קידושין תופסין בניו והיו שאמר מי אלה ויאמר בני הם זייקא על שמי יקראו שרתי ניתנו לי כזה בשטר קידושין. היוצא מבריתו פה נפקסה ההלכה מפי יעקב ויוסף שיש להם דין ישראל ולא ב"ל, והנה ב"ל נידון על המתשבה ולא ישראל [קידושין ל"ט]. והא"ש כי הם חשבו רעה על יוסף ונתפכה לטובה כאשר אמר יוסף בעצמו ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה, וא"כ כשיש להם דין ישראל אין ראוי לעניש אותם, אך מראש מודר פן ידון אותם כב"ל ע"כ שלחו אליו אביך צויה לפני מותו וגו', וסיימו ורמזו בדבריהם עבדי אלקי אביך, פי שאנחנו עבדי ה' כישראל והו צויה אביו לפני מותו באמת מדברך בניו של יוסף כב"ל דו"ק.

(התם סופר)